

Τούτο το βιβλίο είναι κομμάτι μιας μεγαλύτερης οικογενειακής ιστορίας που δεν έχει ακόμη γραφτεί: μιας ιστορίας που περιλαμβάνει στους κόλπους της μορφοιμανείς και ηρωιοιμανείς, πρόσφυγες, αριστοκράτες από το Ιόνιο, μια από τις πλουσιότερες οικογένειες των ΗΠΑ που εξάντλησε την περιουσία της επιχειρώντας να αναβιώσει το αρχαιοελληνικό θέατρο, Εβραίους από τη Λιθουανία, πέντε έξι μουσικούς, έναν ζωγράφο, αρκετούς ποιητές (έναν υποψήφιο για Νόμπελ), μια λεσβία, εμπόρους οπίου, γκαρσόνες, μια χορεύτρια μπουρλέσκ ονόματι Μιλένα, το Κορίτσι Λεοπάρδαλη (γιαγιά μου από την πλευρά της μητέρας μου) και έναν νάνο (έναν από τους πέντε συζύγους της), που όλοι τους αγκυροβόλησαν στις ακτές της αμε-

ρικανικής πατρίδας μας. Αρχίζει σε τόπους και καιρούς που δεν γνωρίζουμε —στα ιρλανδικά νησιά, στις κεχριμπαρένιες πεδιάδες της Ανατολίας, κάτω από το χρυσό φως της Αττικής, μέσα σε σαπιοκάραβα σε τρικυμισμένα νερά— και φιδοσέρνεται στα μακρινά βάθη της καταγραμμένης ιστορίας τούτης της ηπείρου, διασχίζει τη βοήμηκή Ευρώπη και την Αμερική και συντρίβεται στην αντιπροσωπευτική ιστορία των χαρούμενων χίπι που όλα τους τα σχέδια έμελλε να καταποντιστούν.

*

Βλέπω τις γενιές των προγόνων μας να απλώνονται σε νήματα που μπερδεύονται εδώ κι εκεί, διασταυρώνονται, εξαφανίζονται· κάπου κάπου κόβεται η κλωστή· τότε τότε σκοντάφτει σε ένα σκοτεινό αδιέξοδο, όταν η μια ή η άλλη αδερφή πήρε ένα καράβι από την Ελλάδα και χάθηκε, ξεστρατίζοντας για πάντα από το κοπάδι· υπάρχουν άντρες και γυναίκες που βρήκαν ο ένας τον άλλον ή που τυχαίες περιστάσεις τους έριξαν τον έναν στην αγκαλιά του άλλου για να ακτινοβολούν ζευγαρωμένοι σε κάποιο σημείο της μακράς τούτης γραμμής· γιατί όσο κι αν αγάπησαν ο ένας τον άλλον, ή

πρόσωπα του ίδιου ή του άλλου φύλου, ή έζησαν χωριστά, σ' αυτή τη μακρά καμπύλη που φτάνει ως τους πρώτους ανθρώπους —κυνηγούς στις ερημιές κάπου σε μια μακρινή ήπειρο σε χρόνους ανεξιχνίαστους—, πάντα υπήρξαν και υπάρχουν ένας άντρας και μια γυναίκα, οι δυο τους μόνο, ο καθένας τους ένα μικρό ηλεκτρικό σημάδι ανθρώπινης ευφυΐας και επίπονης προσπάθειας, που φωτίζουν το μονοπάτι το οποίο οδηγεί σ' εμένα που ιστορώ —άντρες και γυναίκες, που τα μάτια τους άστραψαν τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους· που αγάπησαν ο ένας τον άλλον στο σκοτάδι πριν από την έλευση της γραφής· μια σύντομη συνάντηση, ίσως βεβιασμένη, που οδήγησε στη συνέχιση μιας γενιάς· όλα εκείνα τα πακέτα των γονιδίων σε αναμονή, κι εκείνη η ανεξέλεγκτη ζωώδης παρόρμηση να κάνουν έρωτα, να κάνουν μωρά· οι γραμμές τους να κινούνται προς τα εμπρός, ολοένα προς τα εμπρός, να διακλαδίζονται, να συνυερίσκονται, να διαχωρίζονται, ώσπου να φτάσουν στις ακρόρειες της ιστορίας· κι ακόμα πιο μπροστά, πιο μπροστά, ώσπου να προσκρούσουν στις παρυφές της οικογενειακής παράδοσης.

Έτσι αρχίζει το παραμύθι πριν από τον χρόνο των ανθρώπων αλλά με τους όρους των ανθρώπων και απλώνεται μπροστά μας σε ένα μέλλον που δεν μπορούμε να φανταστούμε — πέρα από το ότι, ίσως, δεν θα μας περιέχει ως κινούμενες βιβλιοθήκες. Και είναι σημαντικό που υπάρχουν κενά σε κάθε οικογενειακή ιστορία, κενά που ποτέ δεν θα καλυφθούν, που υπάρχουν μυστικά και μυστήρια, μεταναστεύσεις και εισβολές και θολές, ύποπτες γραμμές αίματος. Αυτές οι ιστορίες μιλούν για την ανθρώπινη Ιστορία.

Τούτο το μικρό κομμάτι του παραμυθιού έχει να κάνει με τον πατέρα μου, τον Τζον.

Οικογενειακό δέντρο

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ, ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ -
 ΕΓΓ ΠΑΔΜΕΡ-ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ,
 ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΔΑ ΣΚΗΘΟΕΤΡΙΑ ΘΕΑΤΡΟΥ
 ||
 ΓΛΑΥΚΟΣ - ΦΡΑΝΣΙΣ ΔΕΦΕΒΡ (ΠΡΩΤΟΣ ΓΑΜΟΣ)
 ||
 ΜΑΡΚ

ΓΛΑΥΚΟΣ - ΜΑΡΙΝ (ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΓΑΜΟΣ)
 ||
 ΚΡΙΣ, ΤΖΟΝ, ΜΕΛΙΤΣΑ, ΠΟΠΠΙ

ΤΖΟΝ - ΕΛΕΪΝ
 ||
 ΕΛΕΝΗ (ΠΑΙΔΙ 1, γεν. 1965)
 ΤΖΟΝ - ΜΕΡΡΙΑ
 ||
 ΤΖΟΖΕΦ (ΠΑΙΔΙ 2, γεν. 1975)

ΤΖΟΝ - ΠΑΤ
 ||
 ΙΕΖΕΚΙΗ (ΠΑΙΔΙ 3, γεν. 1981), ΕΛΥΣΙΑ
 (ΕΠΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΗ ΠΟΥΛΙ) (ΠΑΙΔΙ 4, γεν. 1988)

TO BIBAIO TOY TZON

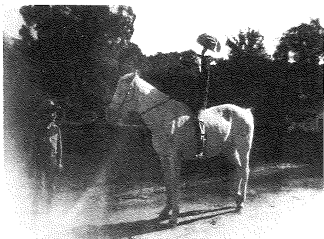
Ο χρόνος μας στη γη ανάλαφρα περνάει
με σάλτσα και γλυκά μπιζέλια
καλούτσικα και για μια δεύτερη μερίδα
σε μια ώρα

Ποίημα του Τζον, όταν ήταν 18 ετών,
όπως το αντέγραψε η μητέρα μου.

Αγαπημένε μου Μπαμπά, Αγαπημένε μου Πα-
τέρα, Αγαπημένε μου Τζον, Αγαπημένε μου
Παπάκη,

(Αυτό το γράμμα είναι τώρα ένα μέρος της
ιστορίας).

Είναι μια μάλλον ήσυχη Κυριακή εδώ στη Νέα
Υόρκη – οι γάτες (δεν τις έχεις γνωρίσει) χου-
ζουρεύουν ολόγυρα ή γρατσουνάνε τις βαλίτσες
μέσα στο ντουλάπι, ο Λαιρντ είναι στο άλλο
δωμάτιο και δουλεύει το μυθιστόρημά του, οι
φωνούλες των παιδιών δραπετεύουν από τα
απέναντι παράθυρα της αυλής και υψώνονται
ξαφνικά. Κάποιος απέξω κοπανάει κάτι με ένα
σφυρί· δίνει στον χρόνο αρμονικό ρυθμό. Η μέρα

Τα βράδια, αλλά κυρίως στη διάρκεια των ατέρμωνων μαθημάτων στο σχολείο, αναπαριστούσα με κάθε λεπτομέρεια τη μελλοντική μου ζωή στην Αμερική. Αυτή η περίοδος του φανταστικού μου εξαμερικανισμού, στη διάρκεια της οποίας διέσχιζα από τη μια άκρη ως την άλλη ολόκληρες τις Ηνωμένες Πολιτείες, πότε καβάλα σε ένα άλογο, πότε με μια σκούρα καφέ Ολντσμομπάιλ, κορυφώθηκε ανάμεσα στα δεκαέξι και στα δεκαεφτά μου, σε μια προσπάθεια να τελειοποιήσω την πνευματική και σωματική στάση ενός ήρωα του Χεμινγκουέ, ένα εγχείρημα μίμησης καταδικασμένο να αποτύχει για διάφορους λόγους, που δεν είναι εύκολο να τους φανταστεί κανείς.

W. G. SEBALD

είναι συννεφιασμένη εδώ, με ένα μικρό γαλάζιο μπάλωμα στην κορυφή του ουρανού και μολονότι έχει καταχνιά, βγαίνεις από το σπίτι και χωρίς σακάκι — κάνει ζέστη για τέτοια εποχή, τέλος του Οκτώβρη.

Σήμερα το πρωί ξύπνησα με τη ρευστή εικόνα της όμοιας με δικτυωτό ρυμοτομίας της Αλμπουκέρκης κάτω από έναν απέραντο, γαλάζιο φθινοπωρινό ουρανό· ο καπνός του κέδρου ανέβαινε ψηλά, γέμιζε τη γειτονιά με την ευωδιά του οροπεδίου και μπερδεύοταν με τα κατάλευκα σύννεφα, ενώ η οροσειρά των Σάντια ξεπρόβαλλε επίπεδη και σαν να αναδύοταν μέσα από εκείνο το φωτοβόλο, χρυσό και καρπουζί φως. Οι γείτονες είναι πολύ ήσυχοι εκεί. Σκέφτομαι την εποχή που κατηφόριζα τη Μαμπλ ή τη Διντ μ' εσένα ή τον Ζέκι ή την Πούλι· μοναδικός ήχος τα πόδια μας που σέρνονταν στα φύλλα ή οι φωνές μας που εξακοντίζονταν στην εύθραυστη, κρυστάλλινη ατμόσφαιρα.

Πότε σε είδα για τελευταία φορά;

Τον Μάρτιο νομίζω πως είχε χιονίσει, και δεν ήσουν καλά.

Την πρώτη μέρα κάναμε μια ωραία συζήτηση στην πίσω αυλή της Πατ, εσύ ανακούρκουδα, εγώ καθισμένη στο σκληρό, κρυσταλλιασμένο χώμα, με τον ήλιο να ζεσταίνει τους ώμους μας. Δυσκολεύομαι να θυμηθώ τι λέγαμε — για βιβλία ίσως. Κι ύστερα η συζήτηση γύρισε στα όπλα· μου μίλησες για τις διαφορές και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όσων είχες περιεργαστεί και δοκιμάσει ή όσων σε είχαν σημαδέψει πρόσφατα. Είχες να πας σε κάποια δουλειά και βαδίσαμε μαζί στους ήσυχους δρόμους της παλιάς σου γειτονιάς (είχες διαλύσει το καμión σου πριν από έναν μήνα και έσερνες μαζί σου το ποδήλατο κρατώντας το με το αριστερό σου χέρι), διασχίσαμε άλλες γειτονιές, μικρά, άλυδρα κομμάτια από αμμώδη σκόνη που παρίσταναν τις αυλές, προσπεράσαμε διαχωριστικές νησίδες, σκύλους που γάβγιζαν και κρινάκια που ξεμύτιζαν από το χώμα, ώσπου φτάσαμε στον προορισμό σου. Οι ιδιοκτήτες του σπιτιού μās κάλεσαν για τσάι και μπισκότα, είχαν μόλις μετακομίσει εκεί από το Σικάγο, ο γιος τους έμενε στη Βαλτιμόρη. Η γυναίκα ζωγράφιζε με λαδομπογιά σκουροκόκκινα και κρεμ τετράγωνα στο πάτωμα της κουζίνας. Τα σπίτια ήταν πολύ φθηνότερα εδώ, είπε, χρειαζόνταν

όμως πολλή δουλειά για να γίνουν ανθρώπινα. Είχαν να κόψουν ένα δέντρο, όμως υπήρχαν πολλά να συζητηθούν, κι εσύ δεν δούλεψες εκείνη τη μέρα.

Την επόμενη φορά που σε είδα σ' εκείνο το ταξίδι ήσουν μεθυσμένος ή μαστουρωμένος και έλεγες ασυναρτησίες για την πρόσφατη ερωτική σου περιπέτεια και τα μισοματαιωμένα επιχειρηματικά σου σχέδια. Δεν ήθελα να ακούσω τίποτε από αυτά και για πρώτη φορά σου το είπα. Ύστερα ενθουσιάστηκες με την προοπτική να με δεις να διαβάζω δημόσια, επειδή σκέφτηκες ότι μπορεί να σταματούσα την ανάγνωση στη μέση και να έλεγα στο ακροατήριο, Και στο βάθος κάθεται ο πατέρας μου, δείχνοντάς σε, και όλες οι ευπαρουσιάστες γυναίκες στην αίθουσα θα στρέφονταν προς το μέρος σου σαν χυμώδη, ριγηλά λουλούδια προς έναν σκοτεινό, υποβρύχιο ήλιο, και θα χαμογελούσαν. Όμως δεν κατάφερες να διασχίσεις τα πενήντα μιλια ως τη Σάντα Φε.

Ποτέ δεν σε σκέφτηκα σαν χαρακτηριστικό δείγμα μιας εποχής ή ενός συρμού—απλώς σαν ένα ανθρώπινο πλάσμα κάπου στον κόσμο, άλ-

λοτε χαμένο σε μια έρημο, άλλοτε μπερδεμένο στον δαίδαλο του διαλυμένου του μυαλού, ένα πρόσωπο που οι περιδινόμενες σκέψεις του δεν μπορούσαν ποτέ να προβλεφθούν ή να επαναληφθούν—, όμως να σε μπροστά μου, κομμάτι κι εσύ του ατέλειωτου, πληκτικού συρμού από απόντες πατέρες και μαστουρωμένους λεχρίτες.

Η Πατ μου είπε ότι έχασες το διαμέρισμά σου. Ζεις δίπλα σε έναν κάδο σκουπιδιών κοντά στο πανεπιστήμιο. Κάθε τόσο παίρνεις υπερβολική δόση, παθαίνεις κρίση στέρησης, σε ξυλοκοπούν με λαστούς, σου κλέβουν το πορτοφόλι, καταρρέεις από πνευμονία. Πρέπει να υπάρξει μια μαύρη τρύπα κάπου κοντά στην τσέπη σου που ρουφάει κλειδιά και λογική, καμiónια, εργαλεία και μετρητά.

Όταν ήμουν παιδί, τις ελάχιστες φορές που σε είδα, με θάμπωνες τις ώρες που κοπανούσες τα πλήκτρα του πιάνου, που έλεγες ιστορίες για γάτες και για σκύλους, και για τότε, στα δεκάξι σου, όταν ξεφλούδισες μια άκρη από έναν πίνακα του Ρουσσό στο Λούβρο και τη φύλαξες στην τσέπη σου όλο το καλοκαίρι ψηλαφώντας την συνέχεια, ώσπου δεν είχε απομείνει τίποτα

πια από αυτήν, πέρα από σκόνη. Σε έχω δει να αποκοιμιέσαι κάτω από εκείνον τον ακίνητο γαλανό ουρανό με τα μαύρα λιοντάρια.* Ποτέ μου —φαντάζομαι πως έτσι συμβαίνει με τους γιους ή με τις κόρες— δεν σκέφτηκα στα σοβαρά ότι μια μέρα θα πεθάνεις. Σύντομα, σε ένα δωμάτιο ξενοδοχείου, με ένα κορδόνι παπουτσιού να σφίγγει τους δικεφάλους σου, ή κουτροβαλώντας μια σκάλα από πλατύσκαλο σε πλατύσκαλο με το μυαλό σου βυθισμένο σε τρομώδες, κίτρινο παραλήρημα. Ότι το αίμα σου θα μπορούσε να καταψυχθεί σε παγωμένους κόμπους μια από εκείνες τις χειμωνιάτικες νύχτες, ότι δεν θα έπαιρνες τη μεθαδόνη σου, ότι τελικά η πνευμονία θα τρύπωνε ύπουλα και θα σε ξέκανε. Ότι θα γινόσουν τόσο ηλίθιος, που δεν θα άξιζε να σου μιλάνε· ότι θα χρειαζόταν ολοένα και μεγαλύτερη προσπάθεια για να θυμηθώ τον παλιό Παπάκη, στις καλύτερες νύχτες του. Δεν έχω καμία ελπίδα ότι θα γνωρίσεις τα εγγόνια σου ή ότι θα δεις την αδερφή μου να ενηλικιώνεται.

* Προφανώς αναφορά στον πίνακα του τελώνη Ανρί Ρουσσό «Η αποκοιμισμένη τσιγγάνα» (1897). (Σ.τ.μ.)

Υπάρχουν συγκεκριμένες αιτίες: προδιάθεση για χημικές ουσίες, συνήθεια, διαθεσιμότητα, αδυναμία της θέλησης — όμως δεν μπορώ να καταλάβω τη διαδοχική διάλυση της ζωής σου. Κατέρρευες, ανέκαμψες, κατέρρευες και πάλι. Στις λευκές χιονισμένες πόλεις της νιότης σου, στη βαρβαρότητα των αμερικανικών οικογενειών και των απέραντων τοπίων από γρασίδι, με το γαλάζιο χειμωνιάτικο φως να ξεδιπλώνεται πάνω από το κεφάλι σου — πώς να επιδιώξεις;

Σου στέλνω αυτό το γράμμα μέσω της Πατ, με την ελπίδα ότι θα σε βρει.

Σημειώσεις για μια ταινία σχετικά
με τον πατέρα μου
(Τζον)

ΑΞΕΙΣ (ΔΕΥΚΕΣ) ΑΝΑΒΟΣΕΒΗΝΟΥΝ ΓΡΗΓΟΡΑ
ΚΑΙ ΡΥΘΜΙΚΑ ΣΕ ΜΑΥΡΗ ΘΘΟΝΗ:

Αυτή είναι μια ταινία για τον πατέρα μου /
χωρίς εικόνες /
Γιατί να κάνω μια ταινία / γι' αυτόν; /
Αλήθεια / πιθανόν τον αγαπώ / περισσότερο
από σας / κι είναι παράξενο / που η αγάπη μου
βασιλεύει απλώς στο γεγονός / ότι είναι
μπαμπάς μου. / Είναι πιθανό / είναι γνωστό ότι
ότι συμβαίνει / αυτό να με έκανε να τον αγαπώ /
λιγότερο. / Επαναλαμβάνω: / Γιατί να κάνω
μια ταινία / για τον πατέρα μου, / και μάλιστα
χωρίς / εικόνες; /

Επειδή μια ταινία δεν θα κατάφερνε να δείξει /
όλες τις αναπαραστάσεις / του γιατί τον αγαπώ, /
Ίσως να είναι αδύνατο να πω / γιατί / από τις
ομοιότητες. /
Γιατί; /
Επειδή μου μοιάζει; / (Θέλω να πω) / ότι εγώ /
του μοιάζω /
Έτσι ήταν κάποτε. / Πριν γίνει / γέρος και
τραχύς. Επειδή και οι δυο μας φοράμε I.c.vi's; /
(Αν και / μονάχα εγώ / μερικές φορές;) /
(παύση) / Υπάρχει κάτι / που θα πρέπει να
ξέρετε / σχετικά με τον πατέρα μου κι εμένα. /
Δεν τον έβλεπα πολύ / ανάμεσα στις ηλικίες /
των έξι μηνών / και των δεκατριών ετών. /
Ο πατέρας μου με έμαθε / να οδηγώ / όμως
πάτησα τα φρένα / πολύ απότομα / και η μύτη
του αδερφού μου / παραλίγο να σπάσει. /
Έβλεπα τον πατέρα μου / μια φορά τον χρόνο /
πάνω κάτω / μετά από αυτό. / Μήπως την
ξέρετε αυτή / την ιστορία; /
Για να επαναλάβω / μια απάντηση που δεν
επαναλαμβάνεται / προσπαθώντας να

αποκριθώ / στο ερώτημα: / Γιατί να κάνω μια
ταινία για τον / Τζον; /

Επειδή κάποιοι άνθρωποι / θα φύγουν / και τι
θα μείνει / από αυτούς; / (παύση) / Όχι. /
Επειδή / τον αγαπώ / (τον Τζον). /

Και τώρα αρχίζει η πραγματική ταινία, με πραγματικές εικόνες. Αυτά συμβαίνουν στα διαλείμματα. Μερικά λεπτά (απροσδιόριστο πόσα) κυλάνε με εικόνες του πατέρα μου και ύστερα ξαναρχίζουν τα λεκτικά διαλείμματα. Ίσως σε είκοσι τέσσερα μέρη. Μπορεί, για να τελειώσω αυτό το έργο, να χρειαστεί να φτάσω ως τον θάνατό του.

Μερικά στιγμιότυπα που θα ήθελα να δείξω:

Τον Τζον να παίζει πιάνο.

Τον Τζον να ανάβει τσιγάρο (αυτό είναι εύκολο).

Μολονότι ο πατέρας μου / ήταν ηρωιομανής /
επί είκοσι τόσα χρόνια, μάλλον δεν θα /
δείξουμε / αυτή / την εικόνα.

Ο Τζον / είναι ντροπαλός / μπροστά στην
κάμερα / κι αυτό είναι σαν κεφάλαιο / τούτης /
της ιστορίας. /

Ημερομηνία άγνωστη

Ιδωμένα από ψηλά, στην απέναντι πλευρά τούτης της κοιλάδας: αγροί από φως, ξέφωτα από ελώδες φως, φως σε ρυάκια, ερείπια φωτός που καταρρέουν, φώτα σαν λαμπεροί αστεροειδείς που τήκονται στις άκρες, περιπλανώμενες αστερόμορφες ακίδες που τρεμοπαίζουν στα ριζά των λόφων· βουνά, εκρήξεις οδικών αρτηριών από φώτα ρευστά σαν άνθινες διακοσμήσεις προθαλάμων, που ανατινάζονται στα πεδινά πιο κάτω· φώτα σπαρμένα άτακτα ή τακτικά σε όλο τον κάμπο, λάμψη από σκονισμένο πράσινο, αχνογάλαζο, πορτοκαλί, μερικά κόκκινα, μερικά λευκά. Όπου λίμνη, κανένα φως· μόνο σκοτάδι, και σιωπή. Κι ύστερα πάλι φώτα, κεχριμπαρένια και λευκά, να τρεκλίζουν. Κάθε φως μια σκέψη, σκέψη που

αποκαλύπτεται. Κάθε φως ένα νήμα, ένας ιστός από σκέψεις, πρόσωπα/άνθρωποι που σκέφτονται στο σκοτάδι κάνοντας τις σκέψεις να λάμπουν, να συμπλέκονται, να στροβιλίζονται κάτω από αναμμένο γλόμπο· ή σκοτισμένα πόδια που σέρνονται από δωμάτιο σε δωμάτιο, πάνω σε τραχιά ξύλινα πατώματα, ένα χέρι που κινείται στον στεγνό σοβά του τοίχου, χτυπάει ένεση, τραντάζει το καλούπι, το κούφωμα της πόρτας, για να τη θγάλει από τους ρεζέδες της, να σπάσει τον αναμμένο γλόμπο, να θυπιστεί στον σκοτεινό κόσμο του πατέρα μου· Άλμπουκέρκη.

Κόμπος σκέψης στο μέτωπο. Εγώ είμαι που προσπαθώ να θυμηθώ, όχι τα γεγονότα, αλλά το σκηνικό και τους ήχους που ξεδιπλώνονται για να ανασυνθέσουν την τελευταία επίσκεψη στον πατέρα μου. Και τα φώτα παραταγμένα, σε όλη την κάθοδο στη σκηνή.

Μικρά σφαιρίδια από αίμα στα πλήκτρα του πιάνου, κι ύστερα ένα κεφάλι βροντοχτυπάει, ένα πρόσωπο ζουλιέται πάνω στα πλήκτρα και μένει εκεί, φύλλο ξερό στον αέρα που αραιώνει.

Κατσαρό καστανόχρωμο φύλλο, κατσαρά καστανά μαλλιά. Μια κλωστή από σάλιο ξετυλίγει την αργή της σάγκα πάνω στα πλήκτρα. Το κεφάλι δεν κινείται, ώρα πολλή. Το πλαισιώνουν δυο χέρια με αρθρώσεις ροζιασμένες, γδαρμένες στις άκρες, με τσακισμένα νύχια, δέρμα όλο πληγές από την αρρώστια, δάχτυλα ακινητοποιημένα στο σχήμα της όμορφης συγχορδίας που έπαιζαν στο πιάνο.

Σε τούτη τη ζωή υπήρχαν και σκηνές σουπερμάρκετ ανάμεσα στα κείκ για τον καφέ και τον κατεψυγμένο αρακά.

Ο Δούκας της Αλμπουκέρκης

Να ο πατέρας μου
στο κατώφλι της πόρτας. Τι

κάνει εκεί;
Στέκεται. Του τυχαίνει

ξανά και ξανά. Εγώ τυχαίνει

να είμαι εδώ, εδώ που είναι κι ο πατέρας μου

απόψε, όρθιος στο κατώφλι
της πόρτας. Τυχαίνει να προσπαθώ να
τον ταιριάξω

στο μέγεθος αυτού του δωματίου.

Να τα παπούτσια του.

Τι κάνουν;

Να τα χέρια του, μικρές
πληγές. Να η

μύτη του, όμως
εξαφανίζεται. Ο πατέρας μου
εξαφανίζεται στο πλαίσιο της
πόρτας

πλαίσιο σαν μαύρο μάτι

της βελόνας που αρχίζει εδώ & ύστερα
μεγαλώνει
στις προδιαγραφές του (τις σκελετικές).
Υπάρχει ένα πυκνό
μαύρο βαρύ μαύρο

κενό φτιαγμένο στο σχήμα
των ώμων του & ύστερα εκείνος

να τος πάλι εκείνος, προσπαθώντας

να ταιριάζει στο δωμάτιο με
μανταλάκια, τραπέζι κουζίνας, λοφίσκους,
χρωματιστές
κερομπογιές,
μπαλίτσες από σκόνη & μαξιλάρια.

Ακουμπάει

το κεφάλι του στα μαξιλάρια. Η σκέψη του
καταχνιάζει, όπως τα καταχνιασμένα
βήματα της λεοπάρδαλης διέγραφαν
καμπύλες τροχιές γύρω από τις σπηλιές
αικίνητα κοντά κουτσουρεμένα

πόδια & όμορφη
ουρά στον τρομερό

ζωολογικό κήπο, στην Αλμπουκέρκη.

Οι κηλίδες της
είναι θολές, έτσι όπως λάμπουν
πάνω στο απαλό της γκριζό

νεφελώδες μεταξύ το καμωμένο για ζώα, όχι
για καπέλα. Είναι μόνη της απόψε, αλλά
από αυτό

το κλουβί μπορεί να ακούσει το λιοντάρι
(*Panthera*

leo) να βρυχάται στην ασβεστολιθική
πλωτή σπηλιά. Ο πατέρας μου (*Pater mia*)
το άκουγε από το σπίτι του
στο Λιντ, όταν έμενε εκεί, έχει την
ίδια αιματολογική

ασθένεια με τον βασιλέα Γεώργιο, εκείνον
τον τρέλανε & εσένα σου πληγιάζει

τα χέρια. Κινεί τα χέρια του
πίσω μέσα από το μαύρο

πλαίσιο, με τη νύχτα να σβήνει το πτιλωτό
μαύρο
κατώφλι της πόρτας, χέρια

που εξαφανίζονται, εμφανίζονται
& τζιν, ούισκι, τα πάντα η ρευστή του
κοιλότητα είναι ολότελα ρευστή τα χέρια
του
ρευστοποιούμενα σε απόλυτη

ρευστότητα, τη νύχτα
 που ο πατέρας μου
 στεκόταν όρθιος με πλαίσιο την πόρτα της
 υπερβολής, τουτέστιν
 40 χιλιοστόγραμμα & τσιγάρα
 εντυπωσιασμένος από τη γοργή
 ρευστοποίηση τούτου του σάρκινου

ενδύματος. Πατέρα, το χέρι μου ενάντια
 στο στόμα σου, η γροθιά μου, ο καρπός,
 το σύννεφο του καπνού σου, που έχει
 περισσότερα

να πει, μελανιές από σκιοίνι
 στον λαϊμό; Ένα πουλί της γλώσσας μου

κι ένα δικό σου
 θηρίο, το σώμα

του λόγου σου φρουρείται
 κατά τμήματα, μικρές δόσεις
 κολλημένες στο στρίψωμα, συρραμμένες
 ούτε

στη γλώσσα σου, ούτε στην ηλιακή

λέξη σου, ούτε στο ηλιακό σου

φως. Καμιά φορά η λεμονάδα είναι
 τετράγωνη κι ένα τετράγωνο τενεκεδάκι
 τρυπάει τη γλώσσα, όμως η δική σου είναι
 πιο
 αγκαθωτή. Ένα καρό

πουκάμισο ενάντια στο θράδυ που πήρες
 τον αδερφό μου
 πολύ μακριά, στο βάθος του διαδρόμου
 με τα απορρυπαντικά στο
 Λάντμαρκ. Είναι το μέρος όπου
 μιλήσαμε & περπατήσαμε, στο τμήμα
 των κατεψυγμένων
 με σηκωμένους τους γούνινους γιακάδες.
 Ευθυγραμμίζουμε
 όλα τα πράγματα.

Πατάτες, μπιζέλια, όλα τα έμβια
 τακτοποιημένα, τα καρότα.

Τα σκούρα σημάδια
 παντού σ' αυτή τη σκηνή

είναι σκιές· οι σκιές είναι διαμεσολαθητές
 έτσι που τα μάτια να μάθουν ότι ένας κόσμος
 έχει σχήμα. Κινούμαστε

ανάμεσα στα χρώματα. Βλέποντας, έμαθα
την κλοπή &

την απάτη, το γαλάζιο μπορεί
να πλαστογραφήσει το γαλάζιο.

Ευχαριστώ λοιπόν για την πίτα από
μύριλα, Παπάκη,
όπως πήρες τη μισή στο σπίτι μαζί σου!
Έκλεψες στο *tres quarto cinco seis!*
Σούφρωσες ροδάκινα από το Λάντμαρκ!
Τα δόντια σου που τελευταία
έχουνε φαγωθεί, σπασμένα κούτσουρα
στα ούλα &
δάση, δάση, τώρα

σωπάστε. Βγες σε παρακαλώ
από το πλαίσιο χρησιμοποιώντας τη μέθοδο
πόδι σώμα πόδι και κράτα το επίπεδο
του οξυγόνου σταθερό.

Όταν το φως χαράχτηκε στην ασημένα μου
κοιλιά, & τι
έκανε: Ξετυλίχτηκε &
συλλάβισε (αυτό το πλαίσιο της πόρτας)
αντίστροφα.

Αν είχα το στόμα μου, θα δάγκωνα· αν είχα
την ελευθερία μου, θα πήγαινα
να περπατήσω
με ένα γερό πόδι, ένα γερό πέλμα
και με αρκετά λεφτά στο πορτοφόλι μου.

Έλα, περίμενε, ας χορέψουμε ως το τέλος
την απάντησή.

*Μερικές ιστορίες με τον Τζον και την Ελέιν,
όπως τις αφηγήθηκε η Ελέιν*

1. Ο μπαμπάς μου πηγαίνει σε ένα πάρτι. Εγώ δεν έχω ακόμη γεννηθεί, όμως εκεί βρίσκεται η μαμά μου. «Το βάζο μου της δυναστείας των Μινγκ!» λέει το κορίτσι διαλύοντας το πάρτι, «ο Μποττιτσέλλι μου. Έξω όλοι σας, δρόμο!» Ο μπαμπάς μου γίνεται εξαλλος και ραίνει το κεφάλι της με θρυματισμένα τσιπς. Είναι αλήθεια; ρωτάω. Μοιάζει με ταινία της δεκαετίας του '50 (Ο ατίθασος). Είναι αλήθεια, λέει η μαμά μου. Το κορίτσι καλεί την αστυνομία. Τη δεκαετία του '60 μπορεί να σε συλλάβουν επειδή πέταξες τσιπς στα κεφάλια των ανθρώπων. Καταφθάνουν οι μπάτσοι. Μην το σκάσεις, λέει η μαμά μου. Εκείνος το σκάει. Τον πιάνουν. Μαζί και τον αδερφό του. Ξέρεις ποιοί

είμαστε εμείς; ουρλιάζουν. Η μαμά μου γελάει, αλλά λέει, μην τον πειράξετε παρακαλώ. Κι έτσι τη συλλαμβάνουν κι εκείνη. Στη φυλακή τής δίνουν για βραδινό ένα σάντουιτς με λουκάνικο και μουστάρδα. Την επομένη η εφημερίδα γράφει «συνελήφθη και η φίλη του όταν αναμείχθηκε στη συμπλοκή».

2. Την εποχή που φλερτάρουν ανηφορίζουν στο Βουνό με παγωμένα μπουκάλια κόκα κόλας και σοκολάτες Υπο για να δουν το ηλιοβασίλεμα. Συχνά τους παίρνει ο ύπνος στο αυτοκίνητο και ξυπνούν για να δουν και την ανατολή.
3. Γίνεται σεισμός. Πολύ μεγάλος σεισμός, από εκείνους στους οποίους είναι επιρρεπής η Καλιφόρνια. Όμως κανένας δεν τραυματίζεται, τίποτα δεν καταρρέει δραματικά. Ένας άντρας έχει εκσφενδονιστεί από τη βεράντα του και κάθεται στο γρασίδι τρίβοντας το κεφάλι του. «Όλα όσα ίδρωσα για ν' αποκτήσω! Τα πάντα! Όλα όσα δούλεψα για ν' αποκτήσω», λέει συνέχεια τρίβοντας το κεφάλι του. (Ο πατέρας μου, που έτυχε να περνάει και είδε τη σκηνή, έρχεται στο μικρό

σπιτάκι της Οδοῦ Πρόσπεκτ και αφηγείται στη μητέρα μου την ιστορία.)

4. Ο Τζον και η Ελέιν καθγαδίζουν, επειδή η Ελέιν φλερτάρει με τον πρώην της, τον Τζο Κάμπος. Όσο λείπει ο Τζον, ο Τζο Κάμπος περνάει από το σπίτι και προσπαθεί να με ανακουφίσει από τους κολικούς. Ο Τζο έτριψε την κοιλιά μου με μια κουταλιά ζεστό λάδι και με τύλιξε με ένα βαμβακερό ύφασμα. (Σταμάτησα να κλαίω.) «Τι-ιι;» λέει ο Τζον. Η Ελέιν πετάει το πάνινο αρκουδάκι του Τζον στο αναμμένο τζάκι. Λυγίζει όλα της τα κουτάλια ένα προς ένα και τα αραδιάζει στο κρεβάτι του μικροσκοπικού τους δωματίου.
5. Αργότερα ο Τζο Κάμπος μαθαίνει στον Τζον πώς να σκαρφαλώνει στα δέντρα και να τα κλαδεύει. Πολλά χρόνια αργότερα ο Τζο λέει στην Ελέιν «ο Τζον μισούσε τη δουλειά περισσότερο από κάθε άλλον που γνώρισα στη ζωή μου. Μια μέρα ήμασταν πάνω σε ένα δέντρο και ο Τζον κοίταξε κάτω και μου είπε “Τζο, μακάρι τούτη τη στιγμή να έπεφτα από τούτο το δέντρο και να έσπαζα τα πόδια

μου, έτσι που να μην ήμουν υποχρεωμένος να πάω στη δουλειά· θα έπαιρνα άδεια όλη τη βδομάδα, θα έμενα στο σπίτι και θα έπαιζα κιθάρα όλη μέρα”».

Ημερομηνία άγνωστη

Τέσσερις μέρες τον περιμέναμε να έρθει. Την πρώτη μέρα δεν τηλεφώνησε επειδή είπε ότι δεν ήξερε πως ήμασταν ήδη εκεί, τη δεύτερη μέρα τηλεφώνησε και είπε ότι θα ερχόταν, αλλά δεν ήρθε, την τρίτη μέρα ήρθε στις δέκα το πρωί, ενώ ήμουν στην μπανιέρα, με σαπουνάδες στο κεφάλι μου, και μου ζήτησε να βγω αμέσως, έπρεπε να φύγει σε δεκαοχτώ λεπτά.

Όσο ζούσαμε εκεί, το σπίτι βρισκόταν σε αέναη κίνηση. Ο Τζον να βγαίνει από την πίσω πόρτα κοπανώντας τη σήτα. Ο Τζον να περιφέρεται στην κουζίνα με τα γόνατα λυγισμένα, τα μπράτσα γυρισμένα ελαφρά προς τα έξω, κάνοντας πιο πολλές κινήσεις από όσες απαιτεί

ένα απλό βάδισμα, με τον κορμό του ολόκληρο στραμμένο στο πλάι. Το σώμα του, μια σπουδή στις σπειροειδείς γωνίες. Ή όχι το σώμα, αλλά το πώς έχει εκπαιδεύσει τους μυς να κινούνται, να το κρατούν και να το στηρίζουν, οστά και νύχια, ώμους και δόντια. Το όλο περιβλημα στραβοβαλμένο, μονόπαντο, τα περιεχόμενα ίσως (ίσως και όχι) στερεωμένα. Ο Τζον να αφήνει στην άκρη ένα μπολ με κουάκερ για να κάνει ένα τηλεφώνημα, αντί γι' αυτό όμως να κοπανάει την μπροστινή ή την πίσω πόρτα, κι άραγε θα έρθει σε μία ώρα, σε δώδεκα, σε τρεις; Έχει ξεχάσει. Έχει ξεχάσει τι έκανε και φοράει τα γυαλιά του με το ένα μαύρο τους χέρι να λείπει, μουρμουρίζει πάνω από ένα λεξικό/εγκυκλοπαίδεια διαβάζοντας τα λήμματα επί ώρες. Στο History Channel: Γέροντες θαδίζουν σε έναν γκριζό αγρό, που κάποτε ήταν πράσινος. Μιλάνε για τον πόλεμο, για πράγματα που συνέβησαν πριν από πολλά χρόνια, λένε πως έμειναν όρθιοι σε αλεπότρυπες σαράντα οχτώ ώρες, στριμωγμένοι ο ένας πάνω στον άλλον, με τα δόντια τους να κροταλίζουν στον χειμωνιάτικο αέρα. Ύστερα μένει ακίνητος. Το κουάκερ ανασυντάσσεται σε μια παγωμένη, γλοιώδη μάζα στο πράσινο πλαστικό μπολ δίπλα στον

τηλεφωνικό κατάλογο. Τι θα γίνει στη συνέχεια;

Ράκη ιστοριών:

Πριονισμένη καραμπίνα, με σκανδάλη περιστρόφου. Η χαρά του πλήθους. Οκτάσφαιρη, 357 χιλιοστών, με εκρηκτικές σφαίρες, κρατέρωμα στιλδωμένο με σάλιο, χοντρά σκάγια για τους δύο πρώτους πυροβολισμούς, έτσι που, αν τα χέρια σου τρέμουν πίσω μπρος —ή πάνω κάτω ή όπως αλλιώς, πάντως τρέμουν άσχημα—, να καταφέρεις να χτυπήσεις, αν όχι να σκοτώσεις τον στόχο σου. Ο Νάιγκελ μπαίνει μαστουρωμένος, κραδαίνοντάς την, ο Τζον στην κρεβατοκάμαρα με την κοπέλα τού Νάιγκελ, μολονότι δεν έγινε και τίποτα. Έι, τίποτα δεν έγινε, φιλάρα. Ορκίζομαι στον Θεό, τίποτα, τίποτα. Comprendre;

Ο Τζον γνωρίζει έναν τύπο, τον Βινς· είναι αυτός που τον έφερε με το αυτοκίνητο μέσα από τα βουνά της Μαδρίτης και είχε σκοτώσει τουλάχιστον εφτά αμάχους: μια γυναίκα, ένα κορίτσι (επειδή νόμισε ότι είχε στερεωμένη μια

χειροβομβίδα στο υπογάστριό της), έναν γέρο που όργωνε το χωράφι του με έναν νεροβούβαλο... Βάζω στοίχημα ότι δεν έχεις τα κότσια να σκοτώσεις αυτόν τον γέρο, βάζω στοίχημα ότι δεν μπορείς να τον χτυπήσεις από εδώ, είτε κάποιος, κι έτσι ο Βινς χρησιμοποίησε το κεφάλι του γέρου σαν στόχο για εξάσκηση στη σκοποβολή.

Πες μου μια ιστορία για τον πόλεμο.

Εντάξει, έξι αράδες, κανένα παιδί δεν πρέπει να ακούσει περισσότερα.

Η ζοφερή ιστορία έχει φτάσει στο τέλος της και θα αναδυθεί ξανά στην επιφάνεια για λίγο σήμερα το βράδυ, στην κουζίνα.

— Είναι εδώ η Βανέσα; Θέλω να της δείξω το όπλο μου.

Αυτές δεν ήταν ιστορίες που είχε ζήσει ο ίδιος, αλλά ιστορίες που είχε μαζέψει στον δρόμο, σε δωμάτια ξενοδοχείων με ξένους, άντρες και γυναίκες, με τους οποίους είχε περάσει ένα απόγευμα, μετά ένα βράδυ, μετά ένα ξημέρωμα μέσα στην τέλεια οικειότητα της μαστού-

ρας και ποτέ δεν τους ξανάδε —κάθε ιστορία ειπωμένη μέσα σε ένα ανάβλυσμα αξέχαστης συναλληλίας—, δυο ανθρώπινα στίγματα διασταυρώθηκαν απόψε, όσο ρυπαρές σκατοσακούλες κι αν ήτανε κι οι δυο τους.

*No choos! Un hombre muy malo
sin zapatos!**

Το χιόνι συσσωρεύεται. Ιπτάμενα, μικρούτσι-κα, λευκά, τυφλά σημεία διασχίζουν τον αέρα και προσγειώνονται σε στρώσεις απαλές, μεταξένιες. Τυλίγουν τρυφερά τη γη, πουπουλένιο πάπλωμα που εξαφανίζει κάθε θρομιά, κάθε σκουριά. Τα δέντρα ελπίζουν να ελευθερωθούν με ένα τίναγμα από το λευκό γάντι — όμως όχι. Ένας άντρας βαδίζει μέσα από το παράθυρο, βαδίζει μέσα από το χιόνι. Φοράει μοκασίνια, ή είναι ξυπόλυτος. Βαδίζει όλη μέρα κι όλη νύχτα πάνω από τους λοφίσκους, μέσα από τον λόγγο και το χιόνι και πότε πότε τρέχει. Ή τρέχει ή περπατάει, έτσι, για το γαμώτο. Γύρω του η σκοτεινή νύχτα ουρλιά-

*Ένας πολύ κακός άνθρωπος χωρίς παπούτσια. (Σ.τ.μ.)

ζει, γύρω του η μέρα απλώνεται λαμπρά στον ουρανό.

[εδώ φωτογραφία μου μ' εμένα & τον Τζον, ο Τζον: αχτένιστα, μπερδεμένα μαλλιά· εγώ: δεκαπέντε]

Νομίζει ότι θα πάει με τα πόδια ως τη Σάντα Φε, αλλά δεν το κάνει, επειδή βρισκόμαστε αρκετά χρόνια αργότερα — πολλά χρόνια αργότερα, για να είμαι ακριβής. Και τώρα έχει κουραστεί να βαδίζει όλη τη νύχτα, όλη τη μέρα, δεν το κάνει πια, αλλά δεν θα πάψει να μιλάει γι' αυτό λες και πρόκειται να το κάνει — «Θα βγω έξω και θα περπατήσω όλη τη νύχτα στο γαμημένο το φεγγαρόφωτο, θα πάω με τα πόδια στη Σάντα Φε μέσα στο χιόνι, έτσι, για το γαμώτο».

Τώρα το χιόνι έχει λιώσει· το φως διαχέεται στον άγριο λόγγο, ένα αδιανόητο πράσινο, το φως αφήνει το όρος Μπιάνκο μέσα στα σκοτάδια, αλλά πτυχώνεται γύρω από τις πευκοβελόνες και τους ξυλώδεις μίσχους και το μαλακό σκούρο χρώμα — λες και το φως αγαπάει το έδαφος πιο πολύ από τις βουνοκορφές.

Φιλιούνται αλά γαλλικά επί πέντε δευτερόλεπτα στο κρεβάτι, εκείνη τραβάει τα χέρια του πάνω στα στήθη της κι εκείνος είναι βέβαιος — για ποιο πράγμα είναι βέβαιος; Δωμάτιο ξενοδοχείου, κουβέρτα πράσινη στο χρώμα του μπιζελιού πάνω στο κρεβάτι, παράθυρο ορθογώνιο στο ύψος του στήθους πιάνει όλο τον τοίχο, και στο ταβάνι ο λευκός αφρός του σοβά με λάμψη που θυμίζει μικροσκοπικά, μαρμαίροντα αστεράκια. Κομοδίνο από κόντρα πλακέ και ετοιμόρροπη καρέκλα, πίσω του η πόρτα και έξω η παγωμένη, έναστρη νύχτα, Νιου Μέξικο και οι μεσημβρινοί του.

Στα είκοσι του χρόνια εκείνο το παιδί πήρε υπερβολική δόση κάπου στο Τέξας κι ένωσαν πως ήταν υποχρέωσή τους να βάλουν τη σορό του στο αυτοκίνητο και να την επιστρέψουν στο Γουαϊόμινγκ. Πώς ήταν το όνομά του; Ρίκι; Έντι; Αγόρι; Όπως κι ο παππούς του, ο Τζον πίστευε ότι αν ξάπλωνε ώρα πολλή πάνω στο πτώμα, η θέρμη του δικού του κορμιού (είχε περίσσια θέρμη να ξοδέψει) ίσως ξανάφερνε το αγόρι πίσω στη ζωή. Και όπως και ο παππούς του, σε μια διαβόητη ιστορία που

τραβάει αρκετές ημέρες και εμπλέκει έναν νεκρό ταχυδρόμο, κανένας δεν αναστήθηκε, αν και μια ανεπαίσθητη αποφορά άρχισε να αναδύεται, και ποτέ δεν έμαθα αν έθαψαν σε κανένα χαντάκι το σώμα ή κατάφεραν, έστω και για μία φορά, να κάνουν όλο τον δρόμο ως το Γουαϊόμινγκ. Αν βέβαια αυτή η ιστορία που μου είπε ο Τζον συνέβη στ' αλήθεια, γιατί αρχίζω να αναρωτιέμαι μήπως είχε δει υπερβολικά πολλές ταινίες. Ο φίλος που δεν άντεξε τη δόση: χείλη όμοια με στάχτη, πρόσωπο ωχρό σαν νυχτερινός ουρανός με καρφωμένο καταμεσής ένα χεμωνιατικό φεγγάρι.

Όλα αυτά γίνονταν χρόνια πριν, την εποχή που ακόμα μπορούσες να χαθείς στο Χουαρέζ και να κλοτσάς τη σκόνη καθώς το κίτρινο φως έπεφτε λοξά στην επιφάνεια της σκονισμένης γης και μπορούσες να περπατάς στην ανοιχτωσιά ώρα νυχτερινή φορώντας μπότες ακόμη και στις αμερικανικές πόλεις, και κάποια στενά ήταν ακόμη χωματόδρομοι και μπορούσες να περπατάς χωρίς το διάβα σου να το εμποδίζει ένα άλλο σώμα.

Είναι η χρονιά της φοιτητικής εξέγερσης στη Γαλλία. Η Ελβίν κι εγώ βρισκόμαστε σε ένα σουπερμάρκετ στη Σάντα Μπάρμπαρα, ίσως αγοράζοντας μπανάνες, τις οποίες αργότερα θα της ζητήσω να κόψει «έτσι» (ανεμίζοντας το χέρι μου στον αέρα προς όλες τις κατευθύνσεις) και θα κλάψω που δεν καταλαβαίνει αυτό που ξέρω ότι εννοούσα, δηλαδή εγκάρσια, και τα δάκρυα είναι δάκρυα εκνευρισμού που δεν έχω όσες λέξεις χρειάζεται για να πω αυτό που εννοώ. Πλησιάζει ένας άντρας που φαίνεται να γνωρίζει τη μητέρα μου. Φοράει φαρδύ Levi's, θρόμιχο στα μπατζάκια, μαλλιά σγουρά με κλαδάκια ανάμεσά τους. Ενώ μιλούν, κρύβομαι πίσω από τα πόδια της, με το ένα μπράτσο γύρω από το αριστερό της γόνατο. Αυτός απομακρύνεται.

Ημερομηνία άγνωστη

Το έργο του Τζον

Σπίτια, σπίτια, σπίτια, σπίτια. Σπίτια, σπίτια, σπίτια και μια πισίνα. Και τα μεγαλύτερα κτίρια υψώνονται πάνω από την επιφάνεια της γης στον ακτινοβόλο άξονα της πόλης. Αυτοκίνητα τριγυρνάνε, άνθρωποι κλειδωμένοι μέσα τους. (Κοίτα) από το παράθυρο πώς αλλάζει η πόλη — μια θάλασσα από σπίτια απλώνονται σε ακατάστατη κάνναβο, πιτσιλάνε ολόκληρη την κοιλάδα, σκαρφαλώνουν στις βουνοπλαγιές, κατρακυλούν στη θάλασσα. (Μα δεν υπάρχει θάλασσα εδώ.)

— Αυτό είναι το κομματάκι σου; Τίνος είναι αυτό το κομματάκι; Θα χτίσω ένα σπιτάκι πάνω του.

Κοίτα πώς συρρικνώνεται η πόλη από το παράθυρο, σε τούτο το συγκεκριμένο μπάλωμα από γρασίδι, σε τούτη τη στέγη, σε τούτες τις κεραίες, σε τούτη τη γλώσσα, σε τούτο το γκαράζ, το δρομάκι, το κοριτσάκι πάνω στο ποδηλατάκι του. Το κοριτσάκι έχει στιλπνά μαλλιά. Δεν είναι ποδηλατάκι, είναι μια μεγάλη μπάλα χίπιτι-χοπ· αναπηδά στο δρομάκι, μπαίνει στην Καρπιντίρια,* 1970.

Υπάρχουν άστεγοι πλάι στις σιδηροδρομικές γραμμές φοράνε μαντίλια πάνω από τα σαγόνια και τις μύτες τους όταν το τρένο σταματά ξεπηδάνε από τις στέγες των κοτετσιών και τα τρένα τα παιδιά που παίζουν με την άμμο στο σκάμμα πλάι στους ευκάλυπτους τσιρίζουν, άντρες με μαύρα αξύριστα γένια ξεπροβάλλουν από το τρένο για να τα τρομάξουν, παιδιά με στιλπνά μαλλιά, αυτή είναι η δουλειά τους, να τα τρομάξουν, αν και ποτέ δεν ξεπροβάλλουν, τα παιδιά ποτέ δεν τους βλέπουν τα παιδιά αναπηδάνε από το σκάμμα ουρλιάζοντας και το βάζουν στα πόδια όταν το τρένο σταματά. Εί-

* Μικρή πόλη κοντά στον ωκεανό στα νοτιοανατολικά της κομητείας της Σάντα Μπάρμπαρα. (Σ.τ.μ.)

ναι σούρουπο, κι εμείς κρυβόμαστε μέσα στη νύχτα που πυργώνεται ολοένα.

Επειδή εγκατέλειψα πολλά —εραστές, σπίτια, ώρες, γάτες, πόλεις—, δεν μου αρέσει να φεύγω. Δεν μου αρέσει να φεύγω από εστιατόρια, δεν μου αρέσει να φεύγω από πάρτι, δεν μου αρέσει να φεύγω από το σπίτι μετά το πρωινό. Μα πάντα είμαι έτοιμη να εγκαταλείψω έναν εραστή, μια πόλη, έναν φίλο ή τον πατέρα μου, αν και όχι αμετάκλητα.

Αργότερα, μόνη μου, φτάνω σε ένα συνοριακό χωριό ώρες αφότου έχει σκοτεινιάσει σε μια χώρα μακριά από εδώ, ή στα περίχωρα της πρωτεύουσας, το τρένο φρενάρει, κρεμάμε τα σακίδια στην πλάτη μας· νύχτα· θάμνοι. Πού να κοιμηθείς στο σκονισμένο Χαρτούμ;

Όταν ήταν νέος, ο πατέρας μου περιπλανήθηκε σε τούτη τη χώρα από τη μια άκρη ως την άλλη τόσες φορές, ώστε στο τέλος εμφανίστηκε ένας μικρός αστερισμός, ένας φωτεινός πίνακας με μισοματαιωμένους προορισμούς· πίσω του άφησε αδιόρατες ηλεκτρικές γραμμές που

σκιαγραφούν τη διαδρομή του και τρεμοσβήνουν όπως οι μικρές φωτοβόλες κουκκίδες που διαστίζουν τα πλευρά κάποιων ψαριών για να τα βοηθούν να μην παραστρατίσουν. Διαλέγω να ταξιδέψω σε μακρινές χώρες όπου δεν υπάρχουν λεωφορεία ούτε τηλέφωνα και όταν γυρίζω στο σπίτι δεν μπορείς να σύρεις τον πατέρα μου ούτε είκοσι λεπτά μακριά από το σπίτι για να πάει σινεμά.

Ιδού ένα ταξίδι.

Μαγειρείο του τύπου στο-ένα-πιάτο-το-δεύτερο-δωρεάν, ταγκή αποφορά από κακοσφουγγαρισμένα πατώματα, υγρά χαλιά και μπαγιάτικο λίπος, καφαλισμένα ψίχουλα και παμπάλαια χάμπουργκερ που βρομίζουν τη σχάρα, και φυσικά το διευθύνει ένας Έλληνας, κάποιος Κώστας, από τη Χίο. Ο παππούς μου ήταν πολύ σημαντικός ποιητής στην Ελλάδα, πρώτης γραμμής. Ναι, εντάξει, κι ο δικός μου ο πατέρας ήταν Τούρκος. Ο Τζον ζητάει ένα εισιτήριο μονής μετάβασης για Νέα Υόρκη, δίνει τα εφτά του δολάρια και μετά κόβει με το μάτι τις γκαρσόνες. Κουρασμένα πλάσματα

με κάτισχνες, πλαδαρές γάμπες, με γόνατα όλο κόμπους κάτω από χοντρά καλσόν, γέρνουν στον πάγκο καπνίζοντας, φωνάζοντας τους πάντες «Γλύκα», «Γλύκα» το ένα και «Γλύκα» το άλλο, «Τι θα πάρεις, Γλύκα;» «Θέλεις λίγο ακόμα ζεστό νερό, Γλύκα;» «Σίγουρα, Γλύκα», «Έρχομαι αμέσως, Γλύκα», «Γλύκα, θα σου φέρω λίγο ακόμα, Γλύκα». Μα δεν ξέρουν τίποτε αυτοί οι άνθρωποι για τον μεγαλύτερο εισβολέα της ιστορίας; Κάποιον Απτίλα. Μια ξανθιά με μαύρες ρίζες, με τραβηγμένα πίσω τα μαλλιά της σε σφιχτή αλογοουρά για να απαλύνει, δίχως να το καταφέρνει, τις κάπως τραχιές ρυτίδες του προσώπου της, είναι απορροφημένη — κάτι λέει για την κόρη της. Χαμηλώνει εμπιστευτικά τη φωνή της, κάποιο αγόρι είναι ανακατεμένο στην ιστορία, μια ουλή μετεωρίζεται στο ζυγωματικό κάτω από τη δεξιά οφθαλμική της κόγχη και πότε πότε ανεβαίνει ως το λεπτό τόξο του ματιού. Η ουλή συστρέφεται και σπαρταρά όσο μιλάει. Η άλλη σερβιτόρα ρίχνει μια γρήγορη ματιά προς τον Τζον, με ένα ύφος του τύπου χαμήλωσε-τη-φωνή-σου-μας-ακούνε, και ο Τζον θέλει να τη χαστουκίσει, να της σκάσει έναν μπάτσο μες στη μούρη, που είναι τόσο ηλίθια, τόσο άσχη-

μη, που δουλεύει σ' αυτό το βρομερό μαγειρείο με τον απαίσιο καφέ και τον βρομερό Έλληνα ιδιοκτήτη που δεν ξέρει την τύφλα του για την ποίηση της πατρίδας του. Ένα ποτήρι σκατά, παρακαλώ.* Ο πρίγκιψ Τάδε μου έμαθε πώς να ζητάω ένα ποτήρι σκατά. Πώς λέτε «I want a glass of water»; Ένα ποτήρι σκατά. Ο σερβιτόρος τον κοιτάζει φλομωμένος. Εσείς οι Αμερικάνοι, τρελοί όλοι σας. Θα με έβαζες να ζητήσω ένα ποτήρι σκατά, ε, Άραβα πρίγκιπα; Ναι. Ω, ναι.

Το αργό ή γρήγορο γλίστρημα στον εκφυλισμό, τι το προκάλεσε; Από την παιδιάστικη αθώτητα στο σήμερα.

Όταν το σπίτι καταστράφηκε στην πυρκαγιά, ο παππούς μου ο Γλαύκος και η δεύτερη γυναίκα του, η Μάριαν, στοίβαξαν τα τέσσερα παιδιά τους, δυο γάτες, έναν σκύλο κι έναν παπαγάλο σε ένα τζιπ και ξεκίνησαν από το Κέιπ Κοντ να διασχίσουν την Αμερική για να βρουν το κατάλληλο μέρος να ζήσουν. Λίγους μήνες

* Ελληνικά στο πρωτότυπο. (Σ.τ.μ.)

αργότερα εγκαταστάθηκαν σε μια μικρή πόλη της Καλιφόρνιας κοντά στη θάλασσα, όπου διέλυσαν αυτοκίνητα και πέταξαν ποτήρια ο ένας στον άλλον και λίγα χρόνια αργότερα η Μάριαν ετοίμασε τα μπαούλα της και πήρε τα παιδιά να διασχίσουν την Ευρώπη, ψάχνοντας το κατάλληλο μέρος να ζήσουν. Τα παιδιά τους έπαιζαν πόκερ στο αυτοκίνητο, μάθαιναν πώς να παίζουν κάνα δυο σκοπούς στην κιθάρα. Στην Ελλάδα έπιασαν φίλιες με τον γιο ενός αγρότη κι έναν Οθωμανό πρίγκιπα, απολαμβάνοντας τη φήμη του παππού τους, του ποιητή. Νοίκιασαν ένα διαμέρισμα στο Ψυχικό και επί μήνες κοιμόνταν στο πάτωμα, χωρίς ούτε ένα έπιπλο στα δωμάτια. Η Μελίτσα, το κορίτσι, όλο το ζεστό αθηναϊκό καλοκαίρι, δεν έβγαλε από πάνω της μια ναυτική πατατούκα· τα πρώτα σημάδια της τρέλας της είχαν εμφανιστεί. Ήταν ολοφάνερο πως η Ελλάδα δεν ήταν το κατάλληλο μέρος για να ζήσουν. Στο Μοντραί, στις όχθες της λίμνης της Γενεύης, κοιτούσαν τις πάπιες να λάνθουν στα νερά και μάθαιναν μερικές λέξεις γαλλικά. Αχ, oui, αχξ non, παπαγάλιζε ο πατέρας μου. Έκαναν λιγάκι σκι και θαύμασαν τα αστραφτερά μαγαζιά που στοιχίζονταν και στις δυο πλευρές του

δρόμου, δείχνοντας τα αμάδητα κοτόπουλα που κρέμονταν στη βιτρίνα· πήγαν σχολείο έναν δυο μήνες, όμως αυτό δεν ήταν το κατάλληλο μέρος για να ζήσουν. Ψάχνοντας το κατάλληλο μέρος για να ζήσουν, τα παιδιά του παππού μου ανακάλυψαν μερικούς ακατάλληλους τρόπους για να ζήσουν.

Καμιά από αυτές τις ιστορίες δεν θα συρραφτεί σε μια μονοκόμμη κουβέρτα, ικανή να καλύψει τα ίχνη της οικογένειας. Σ' αυτή την ιστορία όλα τα σκισίματα φαίνονται, χάσκουν σαν ουλές, ή ξηλώνονται στις ραφές, ή ήταν έτσι κι αλλιώς μισοραμμένα. Τούτη η κλωστή (η ζωή του πατέρα μου στα δεκαπέντε του στη Λοζάννη), η άλλη κλωστή (η ζωή του παππού μου στα δεκάξι· του στους Δελφούς), ξετυλίγονται και μπερδεύονται, οι φιδογυριστές γραμμές τούτων των όμορφα χρωματισμένων από τον ζωγράφο χαρτών δραπέτευσαν από τα περιθώρια, ξεκουλουριάστηκαν πέρα από τη σελίδα, εξαφανίστηκαν στους αιθέρες. Τίποτα δεν έμεινε στον χάρτη, μονάχα κάτι αγχές χρωματιστές λωρίδες και λίγα ονόματα εδώ κι εκεί.

Ο Τζον αποσύρει την ερεθισμένη, ηλεκτρισμένη του ενέργεια προς τα μέσα, τεντώνει όλους του τους μους, βγαίνει στη λιακάδα και ξεσπάει. Καπνίζει έξι τσιγάρα καθισμένος στα σκαλιά του εκδοτηρίου εισιτηρίων πριν φτάσει το λεωφορείο.

Στο Άλμπανυ περνάει τα είκοσι πέντε του λεπτά τριγυρίζοντας στα στενά γύρω από τον σταθμό, χαζεύοντας το τεράστιο, περίτεχνο πέτρινο κάστρο εκεί κοντά, κάποτε έδρα της κυβέρνησης της Νέας Υόρκης. Αγοράζει ένα καινούργιο πακέτο καπνό στο περίπτερο, μέρα καταγάλανη και ψυχρή, τα πόδια του πατούν στο ταμμένο με μεγάλες ελαστικές δρασκειλιές, άντρες με πιασμένα, άκαμπτα πόδια κάθονται στα κατώφλια των παλιών τούβλινων σπιτιών, στις σούδες των κτιρίων. Βρίσκει ένα βιβλιοπωλείο με την επιγραφή ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ, χρησιμοποιημένα βιβλία τσέπης σε προχειροστημένα ράφια στον δρόμο, μέσα εκείνη η εκπληκτική, μουχλιασμένη μυρωδιά των παλιών βιβλίων. «Μπορώ να σας εξυπηρετήσω;» Ένας χοντρός, αποκαμωμένος άντρας αναδύεται πίσω από τις σκονισμένες στοίβες. Στον μπρο-

στινό διάδρομο σωροί από *Playboy*, *Hustler*, το βλέμμα του Τζον τους προσπερνά και γλιστράει στα μέσα δωμάτια. Σε δέκα λεπτά βρίσκει τον Α' τόμο της *La Comédie Humaine*, αριθμός 80, νούμερο σταμπαρισμένο με κόκκινο σε μια έκδοση χιλίων αντιτύπων (την οποία γρήγορα θα βαρεθεί και θα παρατήρει στο λεωφορείο), την αγοράζει για πέντε σεντς, και με το πακέτο του παραμάσχαλα παίρνει τον δρόμο για τον σταθμό των λεωφορείων, εξαιρετικά ευχαριστημένος από τον εαυτό του όσο καταπίνει εκείνα τα τέσσερα τετράγωνα μιας άγνωστης του πόλης, μέσα στη ζεστή απριλιάτικη λιακάδα, καιρός να καπνίσει δύο ακόμη Κάμελ.

Δεν του περνάει από τον νου ότι η κόρη του μπορεί να κάνει το ίδιο ταξίδι, τριάντα παράξενα χρόνια αργότερα, να σταματήσει στο αμαξοστάσιο του Άλμπανυ, στο ίδιο βιβλιοπωλείο, με τον ίδιο, γερασμένο πια, ιδιοκτήτη: ότι θα καθίσει κάτω από την κάθετη πινακίδα της στάσης — ένα κουτάκι για κάθε γράμμα: ΣΤΑΣΗ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΥ με γκριζα μπογιά και στο πλάι ένα τετραγωνάκι με τρεις λέξεις: «πρόχειρο φαγητό, κοκτέιλ», λες και θα μπορούσε πραγματικά να έρθει κανείς εδώ όχι για να

πάρει το λεωφορείο, αλλά για πρόχειρο φαγητό ή κοκτέιλ· ο Τζον είναι δεκαεπτά χρονών και ούτε που του περνάει από το μυαλό ότι έχει κόρη· κι όμως έχει, μια κόρη εννέα μηνών στην άλλη άκρη εκείνου του μακρόστενου, αχανούς τόπου που κάποτε απλωνόταν από το Μείν ως την Αλάσκα.

Το λεωφορείο βρομάει ξεθυμασμένο απολυμαντικό και υγρό χαρτί τουαλέτας και σκατά και ιδρωμένους άντρες. Μπαίνει στον χώρο στάθμευσης ένα λεπτό μετά το προγραμματισμένο δρομολόγιο. Ο οδηγός μας έχει άσπρα μαλλιά και κιτρινωπό μουστάκι, αδύνατος, ένα κι ογδόντα· μέσα σε έναν χρόνο έχασε τριάντα έξι κιλά αποκλείοντας από τη διατροφή του το λίπος. Είναι ιρλανδικής καταγωγής και μισεί το τσάι. Την ώρα της επιβίβασης μας σπρώχνει εύθυμα να ανεβούμε. «Φαντάζομαι πως θα τα καταφέρουμε να φτάσετε όλοι σας στη Νέα Υόρκη. Πήρατε μαζί σας το κολατσιό σας;» λέει κοιτάζοντας στο πλαϊνό καθρεφτάκι. Κάνει αυτό το ταξίδι μια φορά την εβδομάδα, από τη Νέα Υόρκη στο Μόντρεαλ, από το Μόντρεαλ στη Νέα Υόρκη. Αν δει από την αντίθετη κα-

τεύθυνση τον Έρλ να περνάει με τον Σκύλο* του από το Σαρατόγκα Σπρινγκς στις 11.40' αντί να τον δει στο Κιν στις 11.15', καταλαβαίνει ότι η κατάσταση στον δρόμο είναι άσχημη. Αν δει τον Μαξ κοντά στα Κάτσκιλ στις 12.56', ξέρεi ότι δεν έχει μοποτιλιάρισμα. Μια γραμματέας από το Κούνις κάθεται στη θέση πίσω του και πιάνει την πάρλα για πόρνες, διασμούς, φόνους. Μμμ, λέει εκείνος, κατάλαβα. Συμφωνώ μαζί σας, Κυρία μου, της λέει. Δύο μεγαλύτερες κυρίες από το Κεμπέκ, με κολλητά παντελόνια και φανελάκια, αρχίζουν μια μεγάλη συζήτηση για τα οφέλη του ——— σε καναδέζικα γαλλικά. Ένας σιχ, με κατακόκκινο τουρμπάνι και με τα χέρια διπλωμένα πάνω στην κοιλιά του, σε κάθε στάση ανασύρει απότομα το κινητό του από την τσέπη του. Μια Τζαμαϊκανή με την εγγονή της, για την οποία τότε τότε αναφωνεί «Μα τι παιδί!», κάθονται ήσυχες τρώγοντας τσιπς. Βρισκόμαστε στο πρωινό λεωφορείο και οι επιβάτες είναι νωθροί, και σιωπηλοί και νυσταγμένοι, ζαβλακωμένοι στο πρώτο φως της αυγής, με-

* Αναφέρεται προφανώς στα λεωφορεία Greyhound, τη μεγαλύτερη βορειοαμερικανική εταιρεία αστικών και υπεραστικών μεταφορών. (Σ.τ.μ.)

ρικοί ταξιδεύουν στην ίδια θέση από το Μόντρεαλ, όπου, παρότι ξύπνησαν μέσα στο σκοτάδι και έφτασαν στην ώρα τους στο αμαξοστάσιο, έμειναν να ξεροσταλιάζουν στις σκληρές καρέκλες του σταθμού ώρες ολόκληρες. Ένα ζευγάρι από τον Παναμά, ένας και μοναδικός φοιτητής (ένας νεαρός Μαύρος καθ' οδόν προς την πόλη από το Σκίντμορ), μια γκριζομάλλα γυναίκα από τις μεσοδυτικές πολιτείες, αντιπροσωπευτικό δείγμα των συμπατριωτών μου, της ιστορίας μου.

Τι ακριβώς θέλω από αυτή την ιστορία; Τι θέλω να συμβεί σ' αυτή; Ο πατέρας μου παύει να είναι αλήτης, διορθώνεται και μπαίνει στον σωστό δρόμο, αγοράζει ένα ριγέ, λευκό-γαλάζιο πουκάμισο και κόβει την ηρωίνη. Πιάνει δουλειά σε ζωολογικό κήπο και του αρέσει. Η μητέρα μου χάνει είκοσι πέντε κιλά, σταματάει να λείι τις ίδιες ιστορίες ξανά και ξανά, εκτός κι αν θέλω να τις ακούσω, και επιστρέφει στο σχολείο. Και οι δύο βγάζουν πολλά λεφτά, όχι πουλώντας ναρκωτικά ή ληστεύοντας (ένα περιστασιακό ψεματάκι είναι απο-

δεκτό), αγοράζουν σπίτια σε όμορφες πόλεις μακριά ο ένας από τον άλλον και από μένα, όμως μπορώ να πηγαίνω να τους βλέπω στις διακοπές, και υπάρχει μια ζεστή, ηλιόλουστη παραλία εκεί κοντά, ή ένα παρθένο λιβάδι που οδηγεί σε ηλιόλουστους λόφους με στρουμπουλές πορφυρές πεταλούδες να πεταρίζουν αργά γύρω γύρω. Η μητέρα μου ποτέ δεν με εξοργίζει, έχει μάθει να μαγειρεύει και πηγαίνουμε στα Γκαλαπάγκος για τα Χριστούγεννα. Έχει ξεφορτωθεί την τεράστια συλλογή της από ανέγγιχτα σχέδια ραπτικής. Χα χα. Σ' αυτή την ιστορία ο πατέρας μου ερχόταν στ' αλήθεια να με δει κάθε εβδομάδα όταν ήμουν παιδί, και με πήγαινε σε αγώνες και στα κοντινά ρυάνια σημαδεύαμε τενεκεδένια κουτιά με πέτρες και εγώ πάντα πετύχαινα τον στόχο με ένα τουάνκ! που αντηχούσε και μου χάιδευε την ψυχή, και μου έλεγε τις ιστορίες από όταν ήταν παιδί, κι έτσι ήξερα τα ονόματα των σκύλων του, τις στενοχώριες του, τις περιπέτειές του και τους έρωτές του.

Billy the Kid

Νομίζω πως πρέπει να είμαι έντεκα. Ίσως είμαι δεκατριών. Ο πατέρας μου με έχει πάει κάπου — γιατί; Θέλω να πω, γιατί είμαι μαζί του; Πρέπει να είναι η εποχή που η μητέρα μου ήταν στο νοσοκομείο με τη δεύτερη εξωμήτρια εγκυμοσύνη της· πατέρας πρέπει να ήταν ο Καρλ, νομίζω· ένας αγέννητος ετεροθαλής αδερφός ή αδερφή.

Εκεί όπου με πήγε ήταν ένα μπαρ. Για ποιον λόγο μου επιτρέπουν την είσοδο δεν μπορώ να πω, παρά μόνο ότι θρυσκόμαστε στο 1970, όταν σχεδόν τα πάντα ήταν δυνατά, αν δεν σε είχαν στείλει στο Βιετνάμ. Ωστόσο ακόμη κι εκεί όλα ήταν δυνατά. Αν και ο πόλεμος πρέπει να είχε τελειώσει εκείνη την εποχή. Σκέφτομαι ότι μάλλον ήμουν εννιά.

Η αλήθεια είναι ότι δεν ξέρω σχεδόν καθόλου τον πατέρα μου, πάντα έτσι ήταν, πάντα έτσι θα είναι. Θα έκλαιγε αν διάβαζε αυτή την πρόταση. Κλαίω κι εγώ καθώς τη γράφω. Επειδή ακούω το τραγούδι για το οποίο προσπαθώ να γράψω.

Βρισκόμαστε στο μπαρ, προσπαθεί να με μάθει πιλιάρδο. Έχω λίγη από την τύχη του πρωτάρη, πράγμα που, όπως θα αποδειχθεί αργότερα, μου συμβαίνει συχνά — πέντε μπάλες στην τρύπα σε έναν μόνο γύρο. (Την πρώτη φορά που πετάω μπάλα του μπόουλινγκ έχω την τέλεια βολή, όμως ποτέ πια δεν θα ξαναπετύχω κορόνα.)

Εκείνος (Παπάκη; Μπαμπά; Τζον; Πώς να τον λέω;) με στέλνει στο τζουκ μποξ για να δω αν υπάρχει κανένα τραγούδι που μου αρέσει. Ξαναγυρίζω, γέρνω κοντά του. Ναι, υπάρχει ένα τραγούδι που κάπως μου αρέσει. Μου δίνει ένα κέρμα. Και αναδρομικά θυμάμαι ότι ενδόμυχα ήξερα ότι θα τον ευχαριστούσε και ότι αυτό ήταν ένας από τους λόγους για τους οποίους εκείνη τη στιγμή μου άρεσε το τραγούδι.

Στην ταινία, για την οποία φαίνεται να έχει γραφτεί το τραγούδι και την οποία είδα πριν από λίγα χρόνια, ο Κρις Κριστόφερσον παίζει τον ρόλο του Billy the Kid.

Δέντρα

Τούτη εδώ είναι χρυσή καστανιά κι εκείνη εκεί συκομουριά. Όλες οι βελανιδιές της Σάντα Μπάρμπαρα έχουν μια αρρώστια που τις κάνει να σαπίζουν στο εσωτερικό τους. (Οδηγούμε διασχίζοντας ένα από τα φαράγγια.) Υπάρχουν μαύρες βελανιδιές, ζωντανές βελανιδιές—αυτές που φύονται στα παράλια, στα φαράγγια ή στην ενδοχώρα—, γαλάζιες βελανιδιές, βελανιδιές της κοιλάδας. Το ξέρατε ότι ανήκουν στην οικογένεια των Φηγοειδών; Γένος Δρυς, *Quercus*. Η λέξη προέρχεται από τα κελτικά, μολονότι είναι τώρα λατινική, από το «έξοχο» και το «δέντρο». Έξοχο δέντρο, η βελανιδιά. Όλοι εκείνοι οι άντρες και οι γυναίκες που μεταμορφώθηκαν σε δέντρα, όπως ο Κυπάρισσος· την ξέρατε την ιστορία; Που τα μαλλιά του άρχισαν να μεγα-

λώνουν ανάποδα, προς τον ουρανό, όταν κατά λάθος σκότωσε το αγαπημένο του ελάφι;

Το τεμπέλικο, μανιασμένο στόμα του αλυσοπρίονου γρυλίζει μέσα από κορμούς και κλαδιά. Εγώ, η Ελένη, έκαψα μια φορά τον αστράγαλό μου στην εξάτμιση. Οι άντρες, ο πατέρας μου, φωνάζοντας Χόα! μέσα στο φως καθώς τα δόντια του μετάλλου τρώνε το ξύλο. Κι ύστερα ένα φονικός, χθόνιος πάταγος, ο ορμαγδός, καθώς τα σπίτια τραντάζονται και ξαναβολεύονται μέσα στον μπεντονίτη.

Δεν κατόρθωσε να μάθει να στέκεται ακίνητος και να κοιτάζει ήσυχα, αλλά μερικές φορές μπορούσε να στέκεται ακίνητος και να κοιτάζει ήσυχα, πλάγια, ένα κορίτσι.

Ξαπλώνω στο χώμα και νιώθω ότι είμαστε μέρος των πραγμάτων — μα ποιων πραγμάτων; Του χορταριού, των δέντρων, του ουρανού; Πέρασα το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου χωρίς να γνωρίζω τους ανθρώπους. Χωρίς να γνωρίζω τον πατέρα μου, τον αδερφό μου, τον άλλο μου αδερφό, την αδερφή μου. Διεσπαρμένοι ανά μεγάλες αποστάσεις χρόνου και χώρου και συσκευιών επικοινωνίας. Ποια σύνεργα θα μας διδάξουν να μάθουμε να γνωρίζουμε ο ένας τον άλλον; Γνωρίζω αυτό το τοπίο από μνήμης: Ένα κορίτσι, μια γυναίκα, μεταμορφώνεται σε δέντρο, γίνεται κουμαριά στους λόφους πάνω από την πόλη και ξεσπάει σε ανθοφορία, όπως είναι καθορισμένο, κάθε άνοιξη.

Όμως αυτοί είναι οι άνθρωποι που γνωρίζουμε, όσο άσχημα κι αν τους γνωρίζουμε.

Το άγγιγμα

Ο πατέρας μου έχει αυτό που οι άνθρωποι της δουλειάς ονομάζουν «άγγιγμα». Πώς το ανέπτυξε δεν ξέρω. Αν μεταβιβάζεται γονιδιακά, δεν έχω επίγνωση της παρουσίας του — όμως ποτέ δεν μου προσφέρθηκε η ευκαιρία να ανακαλύψω αν το διαθέτω κι εγώ. Το άγγιγμα εκδηλώνεται ως εξής: Ο πατέρας μου καταλαβαίνει τις αρκούδες και οι αρκούδες τον καταλαβαίνουν.

Μερικά πράγματα που ο πατέρας μου και τα αδέρφια του γνωρίζουν για τα ζώα

Γνωρίζουν ότι οι φώκιες είναι πτερυγιόποδα, ζώα με νηκτικά πτερύγια αντί για πόδια, που κάποτε σύρθηκαν στην ξηρά, έγιναν όμοιες με αρκούδες, κι ύστερα σύρθηκαν ξανά στη θάλασσα.

Ο πατέρας μου γνωρίζει τα πάντα για τα κογιατιμούντι, και του αρέσει να μιλάει γι' αυτά, απολαμβάνοντας κάθε συλλαβή της λέξης. Κογιατιμούντι (*Nasua nasua* ή *Nasua narica*) ο παμφάγος, δενδρόβιος συγγενής του ρακούν. «Τα Κο ΓΙΑ τι ΜΟΥΝ ντιι», λέει, «χώνουν τη μουσουδίτσα τους κάτω από τις πέτρες ψάχνοντας για σκαθάρια, προνύμφες, σκουλήκια, μυρμήγκια, τερμίτες, σκορπιούς, σαρανταποδαρούσες, ζουμερά έντομα, μικρούτσικα θηλα-

στικά, παχιά αμφίβια, νόσο-στιμα αρθρόποδα». «Τα ΚοΓΙΑτιΜΟΥΝτιι», λέει, «έχουν πολύ ευαίσθητα πόδια, πάσαρα πολύ μακριά ουρά για να ισορροπούν στα δέντρα, εξαιρετικά εύκαμπτους αστραγάλους, κι έτσι μπορούν να βουτάνε με το κεφάλι από τα δέντρα. Κουνάνε τη μικρούτσικη μουσούδα τους σε μικρούτσικους κύκλους, καθώς περπατάνε πάνω σε ένα κλαδί, και οσφραίνονται τον αέρα. Όταν μιλάνε, θγάζουν ένα τσίου, τσίου, τσίου, όπως ακριβώς και η αφρικανική άρπα. Όταν περπατάνε, κρατάνε τις ουρές τους σχεδόν ολόσιες, καμπυλώνοντάς τες, από τουπέ, λιγάκι στην άκρη».

Σηκώνεται να βάλει καφέ. Ξανάρχεται. Έχει να πει κι άλλα για τα κογιατιμούντι. Είναι σοβαρός τώρα.

Κοινωνικά ζώα, επιχωριάζουν σε μια έκταση που ξεκινάει από το Μπιγκ Μπεντ του Τέξας (όπου τα αποκαλούν γουρουνόρυγχα ρακούν) και φτάνει μέχρι την Αργεντινή, και ζουν σε ομάδες των δεκαπέντε με είκοσι. Τις νύχτες κοιμούνται στην κορυφή των δέντρων, μέσα σε φωλιές από φύλλα.

1. Όταν ήμουν πολύ μικρή, ο πατέρας μου δούλευε στον ζωολογικό κήπο του Τσάιλντς Εστέιτ. Έφερε στο σπίτι ένα αλεπουδάκι, για να το χαζέψω μερικές μέρες. Η μητέρα μου ισχυρίζεται ότι κόλλησα το πρόσωπό μου στο κλουβί και δεν αποτραβήχτηκα ούτε όταν εκείνο προσπάθησε να με δαγκώσει μέσα από τα κάγκελα. Όταν μεγάλωσα λιγάκι και μόλις που τον γνώριζα, ερχόταν μερικές φορές με τη Σούζι τη μαϊμού γαντζωμένη στον γοφό του, πράγμα που με τρομοκρατούσε, μια και στη Σούζι δεν άρεσαν τα κορίτσια ή οι γυναίκες, άνθρωποι ή πίθηκοι, και τσίριζε όποτε έβλεπε καμιά.

Χρόνια αργότερα, όταν δεν δούλευε πια στο

Τσαίλντς Εστέιτ, πηγαίναμε μερικές φορές στον ζωολογικό κήπο και να την η Σούζι, η παλιά φίλη του απόντος πατέρα μου, να τραμπαλίζεται πάνω σε ένα μεγάλο λάστιχο αυτοκινήτου ή να τρέχει γύρω γύρω στο κλουβί της.

2. Κάποιες νύχτες έπαιρνε τα κλειδιά του και πήγαινε να κολυμπήσει με τις φώκιες σε μια παλιά λιμνούλα σαν ενυδρείο, φραγμένη με γυαλί, έτσι που τα παιδιά να βλέπουν τα μυστηριώδη μαύρα σχήματα καθώς γλιστρούσαν στο νερό.
3. Υπήρχε, για παράδειγμα, η Μπούφα η Αρκούδα, μια γριά ρωσική αρκούδα στον ζωολογικό κήπο του Χαμσάρ, την οποία ο πατέρας μου έπαιρνε πότε πότε για μια βόλτα με το αυτοκίνητο. Η Μπούφα σκαρφάλωνε στο φορτηγάκι του ζωολογικού κήπου και φεύγανε παρέα για τους γύρους τους. Η Μπούφα είχε πικνές τούφες από τρίχες στα μάγουλά της, έλεγε ο πατέρας μου όταν μεγάλωσα, κι έκανε στον αέρα το σχήμα ενός μεγάλου φουντωτού μουστακιού.

Αναφορά στο
πνευματικό

Κανέννας στον κόσμο δεν είναι πιο δυνατός από τον πατέρα μου. Οι μύες του αστράφτουν. Είναι το πιο λαμπερό σημείο στο σύμπαν, φεγγαβολά προς την κατεύθυνση των πόλων πάνω στη σκοτεινή σιλουέτα της υδρογείου. Αυτοί είναι οι μύες στο μικρό τρίγωνο που θα μπορούσε να είναι ο πνευματικός μας.* Οι συντεταγμένες

* Αναφορά στη θεωρία περί ανάπτυξης του πνευματικού μύος (spiritual muscle) μέσω του διαλογισμού, ή άλλως της «συνάντησης με τον εσώτερο εαυτό μας», μέσω πνευματικών και σωματικών ασκήσεων. Ιδιαίτερα δημοφιλής σε σέκτες «new age» ή ομάδες επηρεασμένες από ανατολικές φιλοσοφίες και πρακτικές. (Σ.τ.μ.)

του πνευματικού μύος ασκούν μια κάποια
πίεση
στα καθημερινά αντικείμενα. Εκείνος
οργανώνει τα πράγματα
σε διαφορετικές, δύσκολες ιεραρχήσεις.
Εισάγει πράγματα
στον πνευματικό του μυ (υγρά). Το μπράτσο
του πατέρα μου
μου προκαλεί πονοκέφαλο.
Το ακούω τη νύχτα. Τη νύχτα ακούω
τον μεταλλικό ήχο

από το κουταλάκι μέσα στην κούπα
του τσαγιού
στο πνευματικό τρίγωνο, στο πνευματικό
μπράτσο του πατέρα μου. Βήματα
κάτω από τα σκαλιά, το τρίξιμο
ενός παραθύρου, μιας πόρτας. Κάποιος
ανακατεύει
μια κουταλιά μέλι μέσα. Στο μπράτσο
του πατέρα μου
βρίσκεται τούτη η γλυκιά ουσία και τσάι και
η αγάπη για ένα κουταλάκι, ένα λάστιχο,
έναν αιμοστατικό επίδεσμο.
Στο μπράτσο του βρίσκεται το Τρίγωνο των
Βερμούδων. Στο πνευματικό μπράτσο του πα-
τέρα μου μέσα στο σκοτάδι βρίσκεται το σκο-
τάδι που ανησυχεί για τα σκαθάρια της φτελιάς
που λιμοκτονούν. Στο πνευματικό μπράτσο του
πατέρα μου βρίσκεται μια φωτογραφία μου όταν
ήμουν μωρό, έχω μαλακό κρανίο, το φιλάει.
Στη μέση του πνευματικού μπράτσου του πα-
τέρα μου υπάρχει μια ελαφρά χιονόπτωση,
σχεδόν αόρατη τώρα, και μικρές σταγόνες αίμα
στα πλήκτρα του πιάνου.

*Κατάλογος ιστοριών που μένει
να προστεθούν*

1. Τι το καλό έχει η μεθαδόνη; Κυβερνητική επινόηση; (Δεν σε ανεβάζει, σε θαραΐνει. Ποιος την παράγει;)
2. Το καταχώνιασμα όλων των συνταγών όταν έρχεται να μας δει
3. Καψαλισμένα κουταλάκια στο συρτάρι
4. Να παίρνει το Χαλντόλ της Μελίτσα (ένα αντιψυχωσικό για τη σχιζοφρένεια) κι ύστερα να πηδάει σε μια μοτοσικλέτα (τα μπράτσα του δεν λειτουργούν)
5. Η Σπάρκου η «Αριστοκράτισσα Πόρνη» (μια πουτάνα υπό κατάρευση, που της λείπουν σχεδόν όλα τα δόντια και πιθανότατα σκότωσε τον άντρα της — το αυτοκίνητό του βρέθηκε στην άκρη ενός χωματόδρομου) να τρεκλίζει στο καθιστικό

6. Το ημιτελές χειροποίητο τατουάζ που αργότερα το εξαφάνισε πετσοκόβοντάς το μόνος του
7. Η ψευδοαλληγορία του Δαιρντ «Κιβωτός»· «Διάολε», είπε ο Τζον, «δεν το πιστεύω, γνωρίζουμε τον τύπο που το έγραψε!»

Ιδού μια διαφορετική εκδοχή. Όπως ακριβώς η ιδέα της Κιβωτού είχε βασιστεί σε δυάδες, έτσι, σαν εικόνα σε ελαφρά παραμορφωτικό καθρέφτη, υπήρχε κι άλλος ένας Νώε, που είχε επίσης κατασκευάσει ένα γερό πλοίο σύμφωνα με τις προσταγές του Θεού — μόνο που στη δική του κιβωτό δεν ήρθε κανένα ζώο. Δεν ήρθανε ούτε γυναίκα ούτε παιδιά κι όταν αργότερα έψαξε στους λάφους και στις κοιλάδες ανακάλυψε ότι όλοι όσοι γνώρισε κι αγάπησε στη ζωή του είχαν αφανιστεί

έτσι αρχίζει το κομμάτι

8. Ο μπαμπάς να ρωτάει, «Θέλεις να πεις ότι ο Τζόννυ Κας είναι πραγματικός; Αμ τι, πραγματικός είναι»
9. Η οικογένεια που ξεφτίζει μαζί (κάνει τι;) μαζί

10. Ο Λαιρντ κι εγώ υποτίθεται ότι θα συναντούσαμε τον Μπαμπά, την Πατ, τον Ζέκι, την Πούλι κάπου στη χώρα, αλλά δεν μπορούσαμε να νοικιάσουμε αυτοκίνητο (ούτε πιστωτική κάρτα ούτε δίπλωμα οδήγησης είχαμε) για να πάμε εκεί. Τελικά τα καταφέραμε· βρήκαμε το σημείο όπου είχαν ανάψει τη φωτιά τους ακόμα ζεστό
11. «Οι Ρόλλινγκ Στόουνς σημαίνουν πάρα πολλά για μένα» (κοιτάζει τον Λαιρντ με τη γωνία του ματιού του· ο Μικ Τζάγκερ ουρλιάζει σε ένα μικρόφωνο στην TV· το είπε στ' αστεία)
12. Τυφλός πιανίστας στον δρόμο μάς δείχνει το «συντρίψι τόξον»* στον Ψαλμό 46 κατά την απόδοση του βασιλιά Ιακώβου (μέτρα αντίστροφα από το 46 και, παραλείποντας το καταληκτήριο διάψαλμα *Σελάχ*, ανέβα 46 λέξεις) σαν απόδειξη ότι ο Σαίξπηρ έβλεπε τον εαυτό του εγγεγραμμένο σε όποιο κείμενο ήθελε. «ἤχησαν και έταράχθησαν τὰ ὕδατα αὐτῶν, έταράχθησαν τὰ ὄρη...» Κι όλα αυτά ενώ τα αδέρ-

* Στο αγγλικό πρωτότυπο «shake» και «spear», εξ ου και προκύπτει το όνομα του Shakespeare. (Σ.τ.μ.)

- φια μου δένουν τον Λαιρντ (η Πούλι: πέντε, ο Ζέκι: δώδεκα) και ανάβουν τσιγάρα, παριστάνοντας ότι καπνίζουν και παίζουν Πόλεμο, και χορεύουν τον χορό του πολέμου γύρω από την καρέκλα του Λαιρντ (που φυσικά απλώς παριστάνει πως δεν καταφέρνει να ελευθερωθεί)
13. Να πίνει ένα κοκτέιλ Κουκαράτσα στο σπίτι της Λιντ Στριτ
14. Παϊζάνος – Η πεδιάδα της Τορτίλλια* – ίσως το μόνο που ήθελε να γίνει ο μπαμπάς ήταν ένας παϊζάνο
15. Τοξικός οπός βελανιδιάς στο πίσω μέρος των γονάτων μου γιατί κάθισα στην αγκαλιά του μπαμπά όταν ήρθε να μας δει στο πάρκιν των τροχόσπιτων της οδού Σαλίνας. Ήμουν έξι και τόσο ενθουσιασμένη που θα τον έβλεπα, ώστε πήδησα στο καινούργιο μου ποδήλατο και το οδήγησα στο χαλικόστρωτο δρομάκι για πρώτη φορά χωρίς βοήθεια. Εκείνα τα Χριστούγεννα μου

* Ο ελληνικός τίτλος του μυθιστορήματος του Τζον Στάνιμπεκ *Tortilla Flats*, όπου μια συντροφιά paisanos, ανθρώπων της υπαίθρου, απαλλαγμένη από τον κοινωνικό ανταγωνισμό, αισθάνεται ελεύθερη μέσα στον χώρο της φιλίας και των δικών της νόμων. (Σ.τ.μ.)

χάρισε έναν δίσκο 78 στροφών του Λεντ-μπέλλυ («Όλα τα παιδάκια είναι ευτυχησμένα / τα Χριστού-γεννα // Λένε στον μπαμπά τους ήρθανε για μένα / τα Χριστού-γεννα»)

16. Η μυστηριώδης Ελβετία
17. Ο Τζον, να γράφει πάντα στον τοίχο με μολύδι αριθμούς τηλεφώνων
18. Να κρατάει το τσιγάρο με την παλάμη καμπυλωμένη σε σχήμα κούπας
19. Να του πηγαίνω μερικά ασημικά στην Οδό Μπαθ όταν ήμουν έντεκα – Ανησυχούσα μήπως δεν έχει μαχαιροπίρουνα να φάει
20. Να του μαθαίνω τη φιγούρα Πρέτσελ στο διαμέρισμά του κοντά στην παραλία (είχαμε ανέβει στο κρεβάτι για να μη χτυπήσουμε)
21. Μπαμπά, ξέχασα να σου πω, η κιθάρα του Ρόμπερτ Τζόνσον απειλεί τη ζωή σου, του Λάιτιν Χόπκινς είναι γλυκιά
22. «Γιγάντιο χταπόδι... όχι συχνή επίθεση», έλεγε ο αδερφούλης Τζο στον ύπνο του
23. «Είσαι καλύτερη χωρίς όλα αυτά τα φτιασίδα στο πρόσωπό σου», είπε ο Τζον την πρώτη φορά στη ζωή του που με πήγε σχολείο (ήμουν δεκατριών, πολύ ανήσυχη

μήπως και με πάρει κανένα μάτι μέσα στο καταχτυπημένο Νόβα που οδηγούσε)

24. Πώς να το εξηγήσω; Ενώ έβγαινε από ένα δωμάτιο, ακουμπούσε στιγμιαία το χέρι του στην κορυφή του κεφαλιού μας – όλη την αίσθηση (κύματα θέρμης) που παλλόταν μέσα από την παλάμη του
25. Για την πρώτη μου ποιητική συλλογή είπε, «Μοιάζει με ενθουσιασμένο παιδί που κάνει κατακόρυφο και ρόδα μέσα στα χώματα».

Το ταξίδι

Ο πατέρας μου και η φιλενάδα του αποφάσισαν να πάρουν τους δρόμους. Έχουν ξοδέψει μέσα σε έναν χρόνο τα είκοσι χιλιάδες περίπου δολάρια που πήρε από την ασφάλεια όταν τραυματίστηκε, κι έτσι φαίνεται καλή εποχή να κάνουν διακοπές, ένα ταξιδάκι από τη μια άκρη της χώρας στην άλλη, να φύγουν τρεις χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, να αφήσουν σπίτι και συνήθειες πίσω τους, να πάρουν τον μικρό τους γιο και να καθίσουν στο τιμόνι, να προσκαλέσουν και τα μεγαλύτερα παιδιά του Τζον στην περιπλάνηση, να κοτσάρουν ένα τροχόσπιτο σε μια παλιά, σκουριασμένη, ανατρεπόμενη Σεβρολέτ με μηχανή που με το ζόρι μπορεί να ρυμουλκήσει ένα φτερό, και να διασχίσουν την Καλιφόρνια, τη Νεβάδα, την Αριζόνα, το Νιου

Μέξικο, το Κολοράντο, ώσπου να φτάσουν στο «κτήμα».

Ο πατέρας μου έρχεται να με πάρει από το φανταχτερό σπίτι στο Μοντεσιτίο όπου δουλεύω σαν εσωτερική καμαριέρα/μαγειρίσσο με αντάλλαγμα ένα δωμάτιο. Είμαι δεκαοχτώ. Ο αδερφός μου ο Τζο (οχτώ) περιμένει μαζί με την Πατ και τον Ζέκι (τριών) στο πάρκινγ ενός Safeway* στο κέντρο, με το τροχόσπιτο τίγχα στις προμήθειες και με το αυτοκινητάκι. (Η Πούλι δεν έχει γεννηθεί ακόμα.) Η Πατ και ο Τζον παιδεύονται μια ώρα να ενώσουν το τροχόσπιτο με τη Σεβρολέτ. Ξοδεύουν μερικά λεφτά ακόμα στο Safeway. Σουρουπώνει και ξεκινάμε, ο μπαμπάς, εγώ κι ο Τζο στην καμπίνα της Σεβρολέτ, η Πατ και ο Ζέκι ακολουθούν με το Χόντα.

Φαίνεται πως περνούν κάμποσες μέρες.

Νεβάδα: το φορτηγάκι χαλάει. Το φτιάχνουμε. Πιάνουμε κατά μέσον όρο εβδομήντα πέντε χιλιόμετρα την ώρα στην εθνική οδό.

* Μεγάλη αλυσίδα σουπερμάρκετ στην Αμερική. (Σ.τ.μ.)

Παίζουμε τις είκοσι ερωτήσεις στο αυτοκίνητο. Μου φαίνεται πως κάθε απάντηση είναι «Μπομπ Ντύλαν», κάποιος ζώο, ή κόκκινο.

Τοκ τοκ. Ποιος είναι; Ο Μπομπ Ντύλαν.

Μιλώ για τον *Μάγο*,* το βιβλίο που διαβάζω αυτόν τον καιρό. Ναι, καλό είναι, λέει ο Τζον, αλλά ο Χεμινγκουέ είναι καλύτερος. Ο Φόκνερ είναι καλύτερος, ο Στάνιμπεκ είναι καλύτερος, ο Ντοστογιέφσκυ, ο Ρεμπό είναι καλύτερος. Ωστόσο καλούτσικο είναι κι αυτό.

Βγάζω το κεφάλι μου έξω από το παράθυρο για να στεγνώσω τον ιδρώτα μου (δεν υπάρχει ερ κοντίσιον, το καλοκαίρι είναι καυτό) και να δω καλά καλά την έρημο — ο αέρας παίρνει τα Ray Ban μου (πολύτιμο απόκτημα), που αναπηδούν στον ώμο μου και πέφτουν στην ασφαλτο. Ο μπαμπάς αρνείται να σταματήσει.

Γουίνσλοου, Αριζόνα: πικ νικ σε ένα κομμάτι στεγνό χώμα στο πίσω μέρος της πόλης, σκιά από ένα μαραγκιασμένο δέντρο γεμάτο μυρμη-

* Το γνωστό μυθιστόρημα του Τζον Φόουλς (Σ.τ.μ.)

γκια, έθνος ολόκληρο. Παρατηρώ τα μυρμηγκια, αεικίνητα μέσα στον καύσωνα. Είμαστε όλοι άψυχοι, υποτονικοί. Απογοητευμένοι επειδή το Γουίνσλοου δεν δικαιώνει τη φήμη που απέκτησε από το τραγούδι του Τζάκσον Μπράουν* («Είν' ένα κορίτσι, Θε μου, σ' ένα ωραίο φορτηγό, που λιγάκι επιβραδύνει να με δει καθώς περνάω»). Δεν είναι και τόσο ελκυστικό το Γουίνσλοου, σε τελική ανάλυση).

Οι ξανθές, σγουρές μπούκλες του Ζέκι και το μικροσκοπικό, τουρλωτό του στηθάκι. Πάντα χαμογελάει, χοροπηδάει γύρω γύρω, πεισματάρης και δυνατός σαν μουλάρι. Ο Τζο είναι σιωπηλός και στοχαστικός, σαν μινιατούρα πολιτικής αρκούδας.

Χάμπουργκερ στο _____. Τίποτε απ' ό,τι ονομάζουμε φρέσκα λαχανικά δεν υπάρχει σε τούτο το κομμάτι της Αμερικής. Επιλογές: χάμπουργκερ, τόνος, ψητό τυρί, τυρί κότατζ με ανανά. Είμαι χοντρή και χορτοφάγος, έτσι

* «Take it easy», επιτυχία του δημοφιλούς Αμερικανού συνθέτη και τραγουδιστή Τζάκσον Μπράουν και των Eagles. (Σ.τ.μ.)

πάντα παραγγέλνω το κότατζ με τον ανανά. Αναταραχή κάτω από το τραπέζι. Πάψε να με κλοτσάς με τις μπότες σου, βρομομαντράχαλε, λέει η Πατ. Σκύλα. Εμείς τα παιδιά περιφερόμαστε στην αίθουσα του μπιλιάρδου.

Στο Φλάγκσταφ· ο μπαμπάς αρρωσταίνει. Κανένας δεν μας λέει γιατί ξερνάει ή χέζει κάθε πέντε λεπτά, μόλις που μπορεί να πάρει τα πόδια του. Ίσως άρπαξε γρίπη. Περνάμε τις μέρες μας σουλατσάροντας στις σιδηροδρομικές γραμμές, τις νύχτες στο κάμπινγκ. Πάει στον γιατρό, του κάνουν μια ένεση. Χρόνια αργότερα μαθαίνω ότι παραλίγο να πεθάνει εκείνη τη φορά.

Δεν έχω συνείδηση, δεν σκέφτομαι «δύσκολα τα πράγματα», «αναθεματισμένα δύσκολα».

Εανά στον δρόμο. Κι άλλες μέρες περνούν, πανομοιότητες.

Ο χρόνος απλώνεται σε σκούρες, πολτώδεις λωρίδες, όμοιες με μαύρες μάζες από γλοιώδη φύκια που λικνίζονται και προς τις δύο πλευρές, μπρος και πίσω, έτσι που δεν ξέρεις πότε τε-

λειώνει ή πότε αρχίζει ο χρόνος, ως τη στιγμή που πλησιάζει κάποιος με ένα μεγάλο, αστραφτερό πελέκι και κλαδεύει ένα κομμάτι, το μετατρέπει σε χρονική υποδιαίρεση — ένα ραντεβού στον γιατρό, μια εβδομάδα, ένα απόγευμα.

Παγκόσα Σπρινγκς, Κολοράντο· καταφέραμε να φτάσουμε στο «κτήμα», ένα μικρό κομμάτι εδάφους στην πεδιάδα του Ρίο Μπλάνκο, το μόνο χειροποιαστό πράγμα που προκύπτει από τον διακανονισμό (τρεις χιλιάδες δολάρια η εκχώρηση), όπου η Πατ, ο Ζέκι και ο Τζον θα ζήσουν σε ένα τροχόσπιτο. Όμως βρέχει όλο τον Σεπτέμβρη κι όταν πέφτουν τα πρώτα χιόνια τον Νοέμβρη μετακομίζουν στην Αλμπουκέρκη και παρατάνε το τροχόσπιτο. Λίγα χρόνια αργότερα κάτι νεαροί από το Παγκόσα Σπρινγκς το πυρπολούν, αφήνοντας ένα μωρισμένο ακτινωτό σημάδι μέσα στον λόγγο.

Κάθομαι πλάι στον πατέρα μου στα σκαλιά ενός ποτοποιείου, κίτρινο ασθενικό φως που τρεμοπαίζει. Τι τρέχει, λέει. Προσπαθώ να πω κάτι. Τι τρέχει. Σκεφτόμουν ότι μπορεί να μη μας αγαπάς. Αυτό λέω. Το φοβόμουν ότι μπορεί να σκεφτόσουν κάτι τέτοιο, λέει. Μοιάζει

ενοχλημένος με το πόσο προφανής είναι η δήλωσή μου. Την ίδια νύχτα πετάει την Πατ έξω από τη Σεβρολέτ, τραβώντας την από τα μαλλιά. «Είσαι ευχαριστημένο τώρα, κοριτσάκι;» ουρλιάζει εκείνη. Εμείς τα παιδιά καθόμαστε σιωπηλά μέσα στη σκηνή.

Η Μπέντα ανεβαίνει στο «κτήμα». Όλοι τους πίνουν μπίρες, πρόσωπα πορτοκαλιά πλάι στη φωτιά.

Κάνω έρωτα στην πλαγιά του λόφου με κάποιον που το έχει σκάσει από το Μέμφις με μια μοτοσικλέτα και φοράει ένα πορτοκαλί μαντίλι γύρω από τον λαιμό του. Στο σπίτι του υπάρχει ένας αυστηρός πατριός, που δεν τον γουστάρει. Φεύγουμε κι αυτός ξαναγυρνάει στους δικούς του, όμως μου τηλεφωνεί κάθε λίγο και λιγάκι σχεδόν όλο τον επόμενο χρόνο, μολονότι δεν μπορώ να θυμηθώ πώς ήταν, το όνομά του. Ο Τζο τον θυμάται να βιτσίξει θυμωμένα τις τσουκνίδες.

Όταν γυρίζω στο σπίτι, έχω σαράντα πυρετό και δεν μπορώ να μιλήσω αρκετές μέρες.

Δεν λέω σε κανέναν αυτή την ιστορία.

Χρόνια αργότερα, ο Τζο μου λέει ότι γι' αυτόν ήταν σαν όνειρο οικογένειας — ήμασταν όλοι μαζί, όσο κι αν συχνά τα πράγματα έφταναν σε παροξυσμό.

Συνέντευξη
(Ποιος ρωτάει / Ποιος απαντάει)

Μπαμπά, γράφω ένα βιβλίο για σένα. Θέλω να πω, μ' εσένα μέσα. Είσαι έτοιμος να κάνουμε αυτή τη συνέντευξη;

Μμμμμμμ.

Εντάξει, πού ήσουν το 1963;

Το 1963 ο πατέρας μου ήταν δεκαεφτά και καθαρός καθαρός καθαρός πεντακάθαρος. Το 1968 εγώ ήμουν τριών κι αυτός είχε κατέβει πια σ' εκείνη τη σκοτεινή και μακρινή χώρα που ονομάζεται Ηρωίνη. Ο ήλιος ζέσταινε τις μασχάλες του τα απομεινόμενα.

Τι συμβαίνει όταν αυτός ο συγκεκριμένος κρύσταλλος γλιστράει στη φλέβα;

Σκοτεινό νερό όπου το φως διεισδύει όχι σε μεγάλο βάθος, υποτυπώδεις σχισμές σαν βράγχια αναδύονται καθώς το κολλώδες υγρό ρέει εντός. Φωτεινή, ρευστή νύχτα. Κάτω από το νερό μπορεί κανείς να σκεφτεί και να ονειρευτεί. Όλη η υδάτινη ιστορία μας ξετυλιγμένη στον πυθμένα. Στο γαλακτερό θάμβος μπορείς να δεις τις χορδές ενός βιολιού να τις πιέζουν μικρά δάχτυλα, σαν χέλια. Μπορείς να ταξιδέψεις, μπορείς να φύγεις. (Η πρώτη υδάτινη ζωή του πατέρα μου είναι εξαγνισμένη.) Η γη δεν βγάζει δικό της φως, την καλύπτει η πίεση της νύχτας· ποιοι οι εχθροί εδώ μες στο σκοτάδι, ποιο το θήραμα; Οι ήχοι και το χρώμα αποσπώνται από τα αντικείμενά τους, πλέουν και χάνονται. Μικρά ασπόνδυλα κολυμπούν ζωηρά μέσα στο ρεύμα του αίματος. Στην επιφάνεια, κάτω από την πανσέληνο, το πλοίο εγκαθιστά νέο φορτίο. Σπέρμα κινείται μέσα από τα σωματικά τοιχώματα, όλα τα παλιρροϊκά ζώα—όχι πια ριζωμένα στα σεληνιακά νερά— φεγγολούν, αστραπές, αυξομειούμενες πυκνότητες· το σώμα εκτοξεύεται στο παρελθόν,

στην προ-Κάμβρια παλαιοζωική περίοδο, προς τους πολυχαίτες σκώληκες. Μπορούμε να οργανώσουμε τα ακατάστατα πράγματα του κόσμου, να ξαναβάλουμε τα ακουστικά των δημόσιων τηλεφώνων στα άγκιστρά τους. Αυτοί ήταν οι μύθοι που εφηύραν τα αισθήματα. Δεν πρέπει να φοβόμαστε τον καύσινα ή το νερό, ούτε τη φωτιά.

*Οι φορές που ήθελα να κλοτσήσω
τον πατέρα μου στον πισινό*

Η ιστορία που του άρεσε να λέει για το αγόρι της μητέρας μου, τον Καρλ. Θα έρθεις στο μπάριμπεκιου, Καρλ; Τότε γιατί δεν φέρνεις ένα καρπούζι. Ο πατέρας μου λέει ότι εκείνος και ο Καρλ καταλαβαίνονταν, ο Καρλ ήταν κουλ επειδή ο Καρλ γελούσε. Όλοι όμως ξέρουν ότι είναι εντελώς ηλίθιο να ζητήσεις από έναν Μαύρο, από το αγόρι της σχεδόν πρώην συζύγου σου, να φέρει ένα καρπούζι σε ένα μπάριμπεκιου.

Κάθε φορά που χρησιμοποιούσε τη λέξη «αράπης» ήθελα να κλοτσήσω τον αναθεματισμένο του τον πισινό.

Για κάθε καθγά που προσπαθούσε να μπουκάρει σε ένα ποτοπωλείο.

Όταν πέταξε έξω από τη Σεβρολέτ το κορίτσι του τραβώντας το από τα μαλλιά μέσα στο σκοτάδι εκεί πάνω στο κτήμα – όσο κι αν του φερόταν σαν σκύλα.

Όταν, αφού είχα γράψει «μαύρα απολειφάδια αντί για δόντια στα ούλα του», μου είπε ότι είχα χοντρό κώλο.

Η άλλη πλευρά της ιστορίας:

Για κάθε ρατσιστικό σχόλιο, για κάθε χοντρό αστείο, υπήρχαν επίσης φορές που τσακωνόταν ή παραλίγο να τσακωθεί με κάποιον άλλον που τολμούσε να προφέρει τη λέξη «καράπης». Και στη μια και στην άλλη περίπτωση σκιαμαχούσε με κάποια εκδοχή του εαυτού του.

Νωρίς

Η μητέρα μου με συνέλαβε ανάμεσα στους θάμνους πλάι στον δρόμο προς το Σύκαμορ Κάνυον. Το αποτέλεσμα αυτής της στιγμιαίας τρέλας δεν ήμουν μόνο εγώ, αλλά και ένας άσχημος ερεθισμός από τον τοξικό οπό της βελανιδιάς στα απόκρυφα των μελλοντικών γονιών μου. Όταν, σπάνια, οδηγήσαμε ως πάνω στο φαράγγι για να επισκεφθούμε φίλους, καιρό αφότου ο πατέρας μου είχε φύγει, η μητέρα μου έδειχνε τους θάμνους και τα δέντρα σε μια συγκεκριμένη στροφή του δρόμου και έλεγε, «Κοίτα! Εκεί σε συνέλαβα!»

*Primum Mobile**

Στο τρένο είδα έναν άντρα να φιλάει την κορφή
του κεφαλιού

του γιου του. Μια πληγή
είναι η τρυφερότητα. Πάντα τη νοσταλγούσα,
τα τσιγάρα

δεν ήταν παρηγοριά. Έχει να κάνει με τον οικείο
ήχο

* Κινούσα αρχή. Στην αριστοτέλεια θεωρία των *Μεταφυσικών* το πρωταρχικό κίνητρο ή *primum mobile* περιγράφεται ως το «κινούν ακίνητον», και του προσδίδονται ιδιότητες όπως ωραίο, αδιαίρετο, ενατενίζον την τέλεια ενατένιση, δηλαδή τον εαυτό του. Και είναι κατά Αριστοτέλη ακίνητο γιατί κάθε κίνηση είναι αποτέλεσμα μιας αλυσιδωτής σειράς αιτίων, που δεν θα ήταν δυνατόν ο αριθμός τους να είναι απροσδιόριστος και άπειρος, άρα θα έπρεπε υποχρεωτικά να καταλήγει σε ένα ακίνητο αρχικό αίτιο. (Σ.τ.μ.)

του βόμβου, τον ήχο
του ηλεκτρισμού, κάθε πρίζα
στο σπίτι με τον δικό της προορισμό και
οι συσκευές
να δουλεύουν κανονικά όλη

νύχτα — Θαρρείς

και ήθελα να είμαι μέσα στα φώτα

των σπιτιών τούτων των ανθρώπων
(με την αρχέγονη νοσταλγία μας για τη φωτιά)
όχι όμως

μέσα σε τούτες τις ζωές.

*Το φως συγκεντρώνεται γύρω
από τους δικούς μου*

*Φωτισμένοι
Οι δικοί μου
ημερικό
βιβλίο*

Φως διεισδύει παντού, είναι
κι αυτό όμορφο· όπως τα μάτια
των δικών μου. Οι δικοί μου
διασχίζουν λεωφόρους
τρέχουν προς τα λεωφορεία που θα τους
ταξιδέψουν μέσα από όμορφους
αμερικάνικους παράδρομους, μурμουρίζοντας,
είναι τυφλοί.

Οι δικοί μου καθάλανε ποδήλατα κοντά σε αυτοκινητόδρομους δίχως διόδια και κρατάνε άσχημα τα όπλα, ξεστομίζοντας λέξεις με δαχτυλίδια καπνού που ανεβαίνουν σε έναν σκοτεινό, απόμακρο ουρανό. Οι δικοί μου γελάνε στο σκοτάδι. Δεν έχουν δόντια στο στόμα τους, το ίδιο και τα χαμόγελα των κατάφωτων ανα-

πτήρων τους. Οι δικοί μου μπορεί να είναι τυφλοί, όμως οι δικοί μου έχουν μάτια στο πίσω μέρος του κεφαλιού τους. Περίμενε! Οι δικοί μου δεν έχουν καν κεφάλια! Οι δικοί μου, οι δικοί μου άνθρωποι δεν ξέρουν καν ότι είναι άνθρωποι! Αντικαθιστώ τους δικούς μου με τετράποδα ζώα, που νιαουρίζουν. Μικρά σκαθάκια, ξαναγελάνε, με τις κεραίες τους να ξεδιπλώνονται. Ανταλλάσσω τους δικούς μου με αυτοκίνητα, έτσι μπορούμε να φτάσουμε εκεί. Τους εξαργυρώνω με μια προειδοποιητική λέξη, και τώρα μπορούν να ταξιδέψουν με ασφάλεια και να μείνουν όπου θρίσκονται. Τους κάνω τράμπα με τις δενδροστοιχίες των ευκαλύπτων στις άκρες του αυτοκινητόδρομου, με το φως του ήλιου που πέφτει εκεί, με εκείνο που εμπορεύονται. Τους κάνω τράμπα με όλα όσα ήθελαν να είναι, με μετρητά που ανταλλάχθηκαν σε τοπικό νόμισμα, με απογευματινή σκιά, με ανθρώπους που θα με καλωσόριζαν στην πόρτα, με τους ανθρώπους που θα ήθελαν να είναι και θα τους ήθελαν να είναι εδώ σε τούτη τη στροφή του δρόμου μαζί μου.

Το κτήμα

όλοι μας στην Ελλάδα. Θα λαξεύω πρόσωπα σε γκλίτσες και θα τις πουλάω σε πλούσιους τουρίστες. Θα ξεκινήσω μια επιχείρηση βατραχοεκτροφής, μόλις τελειώσω το μυθιστόρημά μου, θα γράψω την αυτοβιογραφία μου, θα φάμε ποταμοκαραβίδες στο δείπνο, θα πάω κάτω στο δασάκι να τις πιάσω με αυτή τη χειροποίητη απόχρη για ποταμοκαραβίδες.

Τι σχέση έχει τούτο εδώ με τις χίμαιρές του. Ένας άντρας, ο πατέρας μου, ένα έθνος από χίμαιρες. Χίμαιρες τόσες, που φτάνουν να γεμίσουν κάμποσες χώρες, χώρες γεμάτες από άντρες που ονειρεύονται χίμαιρες. Θα αγοράσω ένα μεγάλο όμορφο κομμάτι γης κοντά σε ένα ορμητικό ποτάμι και θα χτίσω ένα μεγάλο σπίτι με ό,τι βρω, βράχους και δέντρα, φύλλα και λάσπη για να φράξω τις χαραμάδες, κι όλοι μπορείτε να έρθετε να ζήσουμε εκεί. Θα υπάρχει ένα τούνελ από τη μια πτέρυγα στην άλλη, ώστε να εξασφαλίζεται η ιδιωτικότητα, θα κάνουμε σάουνα στο ιδρωτοσάλονο και θα πηδάμε στο ποτάμι. Σκέφτομαι να ξεκινήσω μια επιχείρηση συλλογής βιβλίων. Θα βγάλω ένα κάρο λεφτά με αυτή τη δουλειά και θα πάμε

Μύθος / Αλήθεια

Μύθος: Ο Τζον και ο θεός μου ο Κρις έχουν υπογράψει συμβόλαιο να παίζουν τη μουσική του *Easy Rider*.^{*} Ο μπαμπάς μου αρχίζει να απεχθάνεται τον Ντέννις Χόππερ («Είναι μεγάλος μαλάκας») και του δίνει μια γραθιά στη μύτη.

Αλήθεια: Χάνουν το συμβόλαιο της ηχογράφησης. Ο μπαμπάς μου όντως έδωσε γραθιά στη μύτη του Ντέννις Χόππερ. Ή ο θεός μου. Ή ένας φίλος, ή ένας γνωστός, ή κάποιος που άκουσαν κάποτε ότι το έκανε.

^{*} Η θρυλική «road-movie» του Ντέννις Χόππερ, με τον ίδιο, τον Πίτερ Φόντα, τον Τζακ Νίκολσον και τον Αντόνιο Μεντόζα (1969). (Σ.τ.μ.)

Αλήθεια: Ο θεός μου μετακόμισε στο Λος Άντζελες και υποτίθεται ότι θα ηχογραφούσε ένα άλμπουμ υπό την εποπτεία του Χόππερ.

Ερώτηση: Τι συνέβη, θείε Κρις;

Απάντηση: «Α, έμπλεξα άσχημα», χαχανίζει. «Ναρκοτικά κυρίως». (Δεν αναφέρει τη σφαίρα που είναι ακόμα σφηνωμένη στη βάση της σπονδυλικής του στήλης· νομίζω ότι την έφαγε στο Τάος.)

Αλήθεια: Υπάρχει μια ηχογράφηση του θείου μου να τραγουδάει το «Easy Rider» πάνω στο «CC Rider» του Λεντμπέλλυ, στην ταινία *American Dreamer*, ή τουλάχιστον στο άλμπουμ με τη μουσική από το *American Dreamer*.

Ερώτηση: Τι από τα δύο: Ο πατέρας μου και τα αδέρφια του ταυτίζονταν με τον σερίφη (όπως τον έπαιζε ο Γκάρυ Κούπερ) στο *High Noon*^{*} ή με τους ληστοσυμμορίτες, τους Μίλλερ Μπούς;

^{*} Ελληνικός τίτλος: *Το τρένο θα σφυρίζει τρεις φορές*. Ταινία του Φρεντ Τσίνεμαν, με τον Γκάρυ Κούπερ και την Γκρέις Κέλλυ (1952). (Σ.τ.μ.)

Φυσικά όλοι γνωρίζουμε την απάντηση: με τους ληστοσυμμορίτες, ληστοσυμμορίτες, ληστοσυμμορίτες, εκείνα τα ξεροκέφαλα αγόρια ήταν ληστοσυμμορίτες-παιδιά.

Συνέντευξη και μετά Ποίημα

ημετέρας

- Πώς επιβίωσες;
- Πώς επιβίωσα από τι;
- Πώς επιβίωσες με τέτοιο πατέρα;
- Ό,τι κι αν έχει ο πατέρας μου, λίγο αλκοόλ κι ένα χαστούκι μπορούν αμέσως να το διορθώσουν. Πώς τον λένε εκείνον τον ιό, που τα σωθικά σου σαπίζουν και ξερνάς τα έντερα σου; Ε, αυτόν δεν τον έχει.

Δοκίμιο (ποίημα): Απαλά

Ο πατέρας μολύνει το σώμα του και αυτό είναι παράνομο κι όμως δεν μολύνει τα ποτάμια σκόπιμα και ηθελημένα μονάχα με τις μικρές ανάγκες

της καθημερινής ζωής. Η Σέβρον* μολύνει
ποτάμια

και χώμα και τα παιδιά γεννιούνται
με εγκεφαλικά κύτταρα σε λάθος σημεία.

Αν ο πατέρας μου
καπνίσει σε δημόσιο χώρο, αυτό θα του
δημιουργήσει μπλεξίματα. Αν χτυπήσει ένεση
ηρωίνης στο σπίτι και τον πάρει μυρωδιά
κανένας εκπρόσωπος του νόμου,
θα πληρώσει πρόστιμο ή θα συλληφθεί, ίσως
και θα φυλακιστεί.

Είναι η κλασική ιστορία στην οποία ο ήρωας
ξεκινάει ένα ταξίδι, όπως εκείνα στον Όμηρο
ή στον Δάντη,

και στον δρόμο ανακαλύπτει κάτι
για τον εαυτό του, μόνο που τούτη τη φορά
δεν έχει απομείνει

τίποτα για να ανακαλύψει. Γιατί ο κόσμος
της Σαπφούς

ήταν ή μικρός σκοτεινός και άσχημος
ή μικρός, σκοτεινός και όμορφος.

* Πολυεθνική εταιρεία παραγωγής ενέργειας. (Σ.τ.μ.)

Ημερομηνία άγνωστη

(Ποιος μιλάει / Ποιος θυμάται)

Οτι
καταλαβαίνω

Φώτα σαν πουλιά μετεωρίζονται πάνω από την
Αλμπουκέρκη όπου υπάρχει η ανέμελη ζωή
των στεγασμένων σε λυόμενα παραπήγματα
καζίνο και κοντά στον εγκαταλειμμένο μετα-
γωγικό σταθμό ο γαλάζιος κύκλος του σήμα-
τος της Creamland.

Ακολουθώντας το περίγραμμα του σπιτιού του,
ένα σπίτι εκατόν ογδόντα μοιρών, μισό, ως προς
την περιμέτρο, από τον ορίζοντα του ηφαι-
στείου, λέει, αν η ζωή του είναι ένα γεωλογικό
μόρφωμα, ο πατέρας μου εύχεται να υπήρχε
ένα μέρος όπου θα συγκεντρώνονταν οι παρυφές
κάθε κόκκινου γήλοφου και κάθε οροπεδίου
όπου στοιβάζεται το πλούσιο χώμα, λέει

Αν μπορούσα να αρμαθιάσω όλες αυτές τις πλευρές,

θα είχα ένα σπίτι τριακοσίων εξήντα μοιρών, έναν κρατήρα χωρίς αρμούς, ένα κέντρο αλληλουχίας. Η αλληλουχία βρίσκεται στις διαδοχικές επιχωματώσεις, η καθημέρα χρειάστηκε εκατοντάδες επί εκατοντάδων χρόνια για να δημιουργηθεί. Αν σκάψω εδώ, ίσως βρω μια λαξευμένη στον πωρόλιθο αιχμή βέλους να λάμπει από όλες τις πλευρές της, έναν τόπο για να κατασκευάσω ένα υπόγειο δωμάτιο ζεστό τον χειμώνα, δροσερό το καλοκαίρι, και θα μπορούσα να σκουπίζω το χώμα από το δάπεδο και να το φτυαρίζω κατευθείαν στο ποτάμι.

Κι όμως, αντι γι' αυτό είχα δέκα δολάρια για να βγω από _____ ντε Ναβιδάδ, ξεριζώνοντας την πόρτα από τους μεντεσέδες της στο Τεοτιχουακάν, κι ύστερα να με πετάξουνε στη φυλακή, με μέτριες εξωσωματικές εμπειρίες να χυμάνε στους μυς μου και να με εκτοξεύουνε στον τοίχο. Φοβήθηκα σαν κότα όλα μου τα οράματα — στην τωρινή μου κατάσταση έχω επιτέλους τη διαύγεια να πω: Έφταιγε, απλώς, το κακό φαρμακευτικό σπιντάκι.

Αν είχα ένα σπίτι όπου να γυρίσω, θα πήγαίνα στο Σαν Ιγκνάτσιο, τα Δάκρυα της Χήρας (το λένε έτσι γιατί εκείνο το ποταμάκι στέγνωσε υπερβολικά γρήγορα κάθε χρόνο). Θα παρέτεινα την ιστορία της προηγούμενης ζωής μου δίπλα σε ρυάκια.

Κόκκινα πίσω φανάρια αυτοκινήτων γλιστρούν στους λόφους, βουνά αναδύονται μέσα από το οροπέδιο, θάμνοι από αμάραντους σαν τροφαντά λευκά φιτίλια γδέρνουν το χώμα. Όλοι θέλουν να γυρίσουν στο σπίτι τούτη την Κυριακή το βράδυ, με το αίσθημα ενός λιπαρού Σαββατοκύριακου εντός τους.

Είναι ο αδερφός μου, ή ο φίλος μου, ή ο πατέρας μου, ή το άτακτο μωρό μου που διασχίζει οδηγώντας τούτη τη σκηνή;

Αυτοκίνητο που τρέχει με 285, μουγκρίζοντας σαν αεροπλάνο.

Ένα τοπίο τόσο άδειο από ορισμένες γωνίες, που κι εσύ ο ίδιος κινδυνεύεις να νιώσεις ολότελα άδειος, με τα σωθικά σου αποθηκευμένα

κάπου στο υπόγειο ενός μεγάλου ανακτόρου της ερήμου μέσα σε κανονικά αγγεία.

Καμένος όπως τα κούτσουρα των ριψον* που διασπίζονται τον θαμνότοπο.

Επειδή με νύρα τόσο ανήσυχα όσο τα δικά μου, με τόσο οξεία ακοή, με τον κόσμο να κυλάει σαν ποτάμι μπροστά στους βολβούς των ματιών μου, πάνω στους οποίους φαίνεται να κολλάει το κάθε τι — είναι καλύτερα να ξεφορτωθείς τα πάντα.

Φώτα κυκλοφορίας να φουσκώνουν στο σκοτάδι, να ανοίγουν σαν αλεξίπτωτα για να πετάξουν ψηλά, να εξαφανιστούν από προσώπου γης.

Λευκά σπίτια που αρμενίζουν σε καφετιές, αδιέξοδες, τυφλές πεδιάδες.

Στο βάθος πόλεις ξεπροβάλλουν από το σκούρο, συμπαγές έδαφος όμοιες με διαστημόπλοιο

* Είδος πεύκου που φύτευται στις νοτιοδυτικές ΗΠΑ και στο Μεξικό. (Σ.τ.μ.)

εξωγήινων που κατέβηκαν από τον ουρανό για να ανοίξουν κατάσταση στη γη· και μετά, χρόνια αργότερα, εγκαταλείπουν τη μικρή τους πολιτεία — κι αφήνουν τους ανθρώπους να μεταικήσουν σ' αυτήν, και οι άνθρωποι λένε, Ας την ονομάσουμε Αλαμόσα, Φορτ Γκάρλαντ, Πουέμπλο, Αμπικί.*

(Σκέψου κάτι καινούργιο να μου πεις για τ' αστέρια.)

Τ' αστέρια μοιάζουν σαν να πρόκειται να λιποθυμήσουν.

Να λιποθυμήσουν και να περάσουν σε ένα άλλο επίπεδο.

(Το έχει πει κανένας αυτό;)

Στην Αμερική φτιάχνουμε κάθε χρόνο τόση πλαστική μεμβράνη, ώστε μπορούμε να τυλίξουμε σ' αυτήν όλη την πολιτεία του Τέξας. Πες κάτι γι' αυτό και για τ' αστέρια.

Ερεβώδη αστέρια, λένε πως τ' αυτά είναι η αιτία της νύχτας.

* Πόλεις στις πολιτείες Κολοράντο και Νιου Μέξικο. (Σ.τ.μ.)

Ο Τζον λέει, κι εγώ θα πω:

Ελπίζω ο ήλιος να δύει στο σωστό του μέρος.

Η:

Ο ήλιος απέκλινε δεκατρία εκατοστά απόψε—
—ξαστόχησε από το ορθό σημείο— λέω πως θα
'τανε λιγάκι μεθυσμένος! Μεθυσμένος ήλιος!

Η αλήθεια βρίσκεται στο μυαλό.

Το μάτι το έφερε εδώ και το έθαψε, αυτό που είδε.

Μικροί θυμοί που τους εκθέτουμε διάφανους στη λογική σαν κομμάτια οξύαιχμου πάγου που ποτέ δεν λιώνουν μα επιπλέουν στο σώμα, ταξιδεύουν μέσα από τα πνευμόνια και το συκώτι και τα νεφρά, εγκαθίστανται γύρω από την καρδιά, τυφλά τρυπάνια· αυτό είναι ιστορία. Σκληθρες λειασμένες, στιλβωμένες θαρρείς από τον χρόνο όπως γυαλάκια στις ακρογιαλιές, κι όμως αρκετά κακόβουλες για να ξεσκίζουνε μια φλέβα κάθε τόσο. Τι είναι; Τι τις δημιούργησε; Τη νύχτα που η μητέρα σου ούρλιαζε στον πατέρα σου κι εσύ άκουγες όλες τις λέξεις, πώς ο πατέρας σου τράνταζε το κεφάλι σου όταν επέστρεψες μετά από δέκα μήνες στην

Ευρώπη. Τι θυμοί και τι εξαπατήσεις, τι απογοητεύσεις και τι παραφορές, τι αδυναμίες τρύπωσαν στους ρεζέδες κι αργότερα έκαναν το όλο πράγμα να ξεμονταριστεί;

Ποιο είναι το ηθικό πλαίσιο αυτού του κομματιού;

Κομματιού τίνος πράγματος;

Γραφής; Ζωής;

Το ηθικό δίδαγμα δεν είναι να συγχωρείς και να ξεχνάς (μολονότι σ' αυτή την ιστορία κανένα από τα δύο δεν είναι ηθικό παράπτωμα). Το δίδαγμα είναι η ιστορία και η ιστορία είναι μια ζωή. Η ζωή είπε

Σημειωματάριο για γρανίτα ξυλάκι

Έχει ή δεν έχει

ένα συμβάν

μια θέση

στον χώρο; Ιδού

ένα συμβάν:

Ο πατέρας μου πλατσουρίζει

με τα δάχτυλα των ποδιών του

στο νερό.

Τα νύχια

των ποδιών του γίνονται

άπληστα. Στο αυστηρό & συναισθηματικά καταπιεσμένο περιβάλλον όσου μερτικού από την ιστορική Αμερική του αναλογούσε, είχε ή δεν είχε

να κάνει με

κρατήσεις,

αιθέρους

εκείνο το μπλε

πουκάμισο μπλε

καπάκι εκείνης

της μπύρας,

μετακίνηση με λεωφορεία,

σκιά, πίπα

για κρακ, Ναλτρεξόνη* & ω

σκιά, εκείνο

το τικουάζ

πράγμα σαν έλκθηρο

με σκίαστρο για χιονοτσουλήθρες. Το φως

ίσως να μην καταφέρει να στρίψει στη γωνία

του δρόμου, όμως

ο πατέρας μου στρίβει

σε γωνίες πολύ περισσότερων δρόμων απ' όσους

μπορώ να υπολογίσω. Την ώρα ακριβώς που

προσπαθούσαν να βάλουν ένα όριο (σύνορο)

* Η ναλτρεξόνη (naltrexone) είναι ένας ειδικός ανταγωνιστής των οπιοειδών. Δρα ανταγωνιστικά, καταλαμβάνοντας τους υποδοχείς που εντοπίζονται κυρίως στο κεντρικό και περιφερικό νευρικό σύστημα, και χρησιμοποιείται ως φάρμακο για την απεξάρτηση από τις ουσίες. (Σ.τ.μ.)

στο φως, στρίβει και πάλι. Όμως
 αν ονομάσω το φως, σαν να κοιτάζω
 απευθείας μια πηγή φωτός (τον ήλιο), ονομάζω
 επίσης τον πόνο. Στη χαρούμενη εμφάνιση
 του χρώματος, αν τοποθετήσω φως
 στο πίσω μέρος των γονάτων του,
 θα ονειρευτεί. Τούτα είναι φώτα
 από λάμπες και
 χάρτες και αλλού.
 Όλη η

ομορφιά όλου του
 μπλε
 φωτός βρίσκει τον εαυτό της στον
 Ευ-

κλείδη. Είναι ο μπαμπάς μου ή το φως
 που εκβάλλει
 από το μαύρο στο λευκό; Το σκοτάδι είναι
 τραχύ, το φως
 είναι απαλό, όμως το βάρος του φωτός
 είναι όμοιο

με μυρμήγκια.
 Με το φως, τα νερά γίνονται

πιο γελαστά. Στο εσωτερικό του σώματος
 υπάρχει μαύρο
 με το φως συγκεντρωμένο σε ποια μέρη; Λένε
 πως η κόλαση είναι πολύ εντονότερο φως.
 Σε ποιο φως

δεν μπορούμε να πράξουμε ή να υποβληθούμε,
 αποκλείοντας
 το φως· που είναι αδύνατο να διακοπεί,
 να αποφευχθεί ή να αυτο-
 αναπαραχθεί. Ας το ονομάσουμε
 Ακτίνες Φωτός· μορφές φωτών όπως το φως
 μορφοποιείται από ό,τι προηγουμένως ήταν

μη-φως. Δεν μας δίνει αντικείμενα αλλά
 τη σκιά τους, από το μαύρο σε
 τούτη τη σκηνή: αδιαχώριστο, αθέατο,
 ώστε να επιτρέψει

να φανεί το ορατό. Στο μέλλον
 κώνος |
 φωτός του
 συμβάντος που ονομάζεται
 παρελθοντικό

φως, θα έχουμε αυτά

τα μετατοπισμένα προς το κόκκινο
 φάσματα (Κινήσου
 προς το μέρος μου) Ποιος, το μπλε;
 (Απομακρύνσου.) Ιδού ό,τι βρίσκεται
 μπροστά μου, ιδού ό,τι αφήνω
 πίσω μου. Ποιο φως το λέει πως δεν μπορώ

να πω Η συμ-
 μετρία του
 φωτός
 όπως τ' αστέρια
 τη νύχτα
 σε αντιδιαστολή
 με τ' αστέρια
 τη μέρα. Τι μπορούμε να κάνουμε τις σκοτεινές
 ώρες; Να απέχουμε;
 Μέσα στη φωτεινότητα μπορούμε να πούμε

Τι χώρο, τι όριο, τι ευρύτητα
 έχουν τα μικρά φωτάκια σαν σταγονίτσες
 των θεών, «τεκμήρια του ουράνιου τόξου
 πάνω στη στέγη»

Κατάλογος όσων οραμάτων
 του Τζον γνωρίζω
 (ονειρικά συμβάντα)

Τελ. 10

- Κουκουβάγια με ανάπτυγμα φτερών είκοσι μέτρα πάνω από τον αυτοκινητόδρομο στο Τρες Πιέδρας
- Φαντάσματα καταφθάνουν με άμαξες για ένα τσάι υψηλής περιωπής σε έναν οπωρώνα
- Θεόρατα πόνι διασχίζουν τον δρόμο προς το Τσάμα
- Διάβολοι, θρικόλακες και απλοί νεκροί συνωθούνται στις πύλες της πόλης του Μεξικού

Ημερομηνία άγνωστη

Αν μπορούσα να μην κάνω τίποτα για λίγα λεπτά, έτσι που να καταφέρω να σκεφτώ τον πατέρα μου· να σταματήσω κάθε δραστηριότητα, να συγκεντρωθώ στο αεροπλάνο που απογειώνεται και να σκεφτώ τον πατέρα μου· ο πατέρας να σπιντάρει και να χάνεται στο σκοτάδι από κάτω, κάτω από τα ολοένα και πιο σκούρα σύννεφα της Αλμπουκέρκης, σωρείτες με φλέβες πορτοκαλιές και μολυβιές· ο ίδιος πάντα σπιντάριζε όταν κάποιος άλλος ήταν στο τιμόνι. Τις άλλες φορές τρέκλιζε. Τριγυρνάει τρεκλίζοντας ανάμεσα στα χαμόκλαδα της Αλμπουκέρκης. Το κατάλυμά του δεν είναι πια κοντά στους κάδους, αλλά σε έναν σωρό από πριονίδι ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο και στην Εμπόλεμη

Ζώνη* (κατεξοχήν επικράτεια του κρακ). Στην άλλη άκρη της Αλμπουκέρκης, στη γειτονιά και στο σπίτι όπου κάποτε ζούσε, η πόλη μοιάζει άκακη, ήρεμη. Όμως τον καταυλισμό του τον κυκλώνουν άντρες με λοστούς και γρύλους και όπλα, που κρύβονται στις γωνιές και στα σοκάκια. Χρειάζεσαι ένα Πιστό Σκυλί, μου είπε, έναν σύντροφο μαθημένο στα κόλπα του δρόμου, να φυλάει τα νώτα σου. Πρόσφατα κάποιος έσπασε το κεφάλι του Τζον και οι πληγές του μολύνθηκαν. Στο νοσοκομείο τού έδιναν ζεστό κουάκερ το πρωί και πουτίγκα μετά το δείπνο. Είχε την ευκαιρία να κάνει μπάνιο, τα σεντόνια του ήταν καθαρά. Κάθε μέρα επινοούσε καινούργιες ενοχλήσεις, σύντομα όμως του έδωσαν εξιτήριο. Άφησε την αχνογάλαζη πλαστική ταινία να πεταρίζει νοσταλγικά στον καρπό του ολόκληρες εβδομάδες.

Είναι εξοντωτικό να γράφω ξανά και ξανά για τον πατέρα μου, τον μεγάλο-κακό-μαστούρη-που-ανακατευόταν-με-όπλα. Έχω κουραστεί από την περσόνα του λαμπρού-ταλαντούχου-

*Έτσι ονομάζεται η νότια πλευρά της πόλης, που μαστίζεται από εγκληματικότητα. (Σ.τ.μ.)

βασανισμένου-πατέρα, που εναλλασσόταν τότε τότε με εκείνη του κακού-σκληρού-μάγκα. Ξέρω ότι αυτή η κόπωση οφείλεται στο ότι τον είδα σήμερα κι εκεί μπροστά μου ήταν ο πατέρας μου. Το στήθος του ήταν ρουφηγμένο. Θα ήθελα να βρει μια άλλη γυναίκα, ή μάλλον αυτή να τον βρει και να κάνει μαζί του οικογένεια ξανά (μα όχι άλλα παιδιά!). Εκείνη η γυναίκα θα τον μπανιάριζε, θα τον έντυνε με καθαρά ρούχα και θα τον τάιζε, θα τον έβαζε σε ένα ζεστό σπίτι και θα τον ξάπλωνε σε ένα ζεστό κρεβάτι και θα ξάπλωνε πλάι του, κι έτσι εκείνος, ο πατέρας μου, ίσως και να 'φτανε τα εξήντα ή τα εξήντα οχτώ — αρκετά χρόνια για να τον χορτάσουμε, αρκετά για να μεγαλώσουμε όλοι μας. Είναι πολύ πιθανό να την εκμεταλλευόταν αυτή τη γυναίκα, η ζωή της να σπαταλιόταν κοντά του, να προσέχει τις κάλτσες του, να τον περιμένει να γυρίσει στο σπίτι, να τον φροντίζει όποτε είχε ατύχημα με το καμión ή του έσπαζαν με κανέναν λαστό το κεφάλι. Και ίσως να μην ήταν πια δυνατό, μετά από δεκαπέντε χρόνια με αυτόν τον άντρα, εκείνη η γυναίκα να γεμίσει το ντεπόζιτο του αυτοκινήτου και να οδηγήσει. Ή μπορεί η ζωή της να είχε ωφεληθεί κάτι μικρό, έναν κόκκο

κατανόησης ή συμπόνιας για τους ανθρώπους που ζουν εδώ· ή μπορεί και κάτι μεγάλο, ένα δίχτυ κατανόησης που να συνδέει τις καρδιές και τις διαθέσεις τους, τα σώματα και την αστρονομία, τη φυσική και τη σκόνη και τα μωρά που κλαίνε και τα ζώα του ζωολογικού κήπου και τις οπτικές ίνες, μέσα του.

Νέφη / Η

Κάποιος άλλος οδηγεί. Ο πατέρας μου κι εγώ είμαστε ξαπλωμένοι στην καρότσα του φορτηγού κοιτάζοντας τ' αστέρια. Περιγράφει όλα τα σχήματα των ζώων που βλέπει και όλα τα ζώα που γνώρισε ποτέ. Για μια στιγμή δεν υπάρχει τίποτα που να μας χωρίζει. «Έχεις ποτέ σου δοκιμάσει Η;» ρωτάει. Όλη εκείνη την περίοδο ήταν καθαρός, μια ολόκληρη εβδομάδα δεν την είχε πλησιάσει, έκανε χρήση μια δυο φορές τον χρόνο. Αρχίζει να μιλάει γι' αυτήν όπως θα μιλούσε κανείς για μια ερωμένη. «Εί- ναι η κυρία που αναποδογυρίζει τα ουράνια, ο Τροχός της Τύχης, η ένατη σφαίρα, ο πρώτος κύκλος της Κόλασης...» Η φωνή του ένας ατέλειωτος βόμβος, αλλά εγώ είχα ήδη παγώ- σει και συστελλόμουν καθώς το διάστημα ανά-

μεσά μας μεγάλωνε. Παρασυρόταν, χαμένος στην ανάμνηση, πίσω, ψηλά στα σύννεφα.

Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν μύθους που εξηγού- σαν την άνοδο και την πτώση ολόκληρων οί- κων, γενεαλογικών δέντρων. Στην ιστορία μας δεν ξέρω καμία μητέρα που να σεβόταν τα ίδια της τα παιδιά σε δείπνο, όμως υπάρχει μια κη- λίδα όπως εκείνη που σημάδεψε τον οίκο των Ατρείδων. Καταγόμαστε από ευγενείς, Ενε- τούς κόμητες, υποψήφιους για βραβείο Νό- μπελ, προσκυνητές επιβάτες του «Mayflower»,* έναν ντετέκτιβ της Σκότλαντ Γιארντ (που ροχάλιζε όταν πυροβολήθηκε κάποια βασίλισ- σα) και μορφινομανείς. Γιατί ο πατέρας μου και οι αδερφοί του δεν ήταν ούτε οι πρώτοι ούτε οι τελευταίοι με αυτό το άγριο γεράκι στον ώμο τους. Ο παππούς του πατέρα μου ήταν γιατρός, εκπαιδευμένος στο Μπελλνύ, και κάθε χρόνο τον έκλειναν στο σανατόριο για να «στεγνώ-

* Το «Mayflower» ήταν το θρυλικό πλοίο που απέπλευσε από το Σαουθάμπτον το 1620 μεταφέροντας στον Νέο Κόσμο 102 Άγγλους πουριτανούς, γνωστούς και ως Pilgrim Fathers, οι οποίοι επέλεξαν να μεταναστεύσουν στην Αμερική για να αποφύγουν τους θρησκευτικούς διωγμούς εναντίον τους. (Σ.τ.μ.)

σει». Πιθανόν να υπάρχουν πολλές παραλλαγές της ιστορίας, όμως εκείνη που μου αφηγήθηκαν είναι ότι η προγιαγιά μου τον βρήκε μέσα στην τουαλέτα έτοιμο για την τελευταία του δόση μορφίνης, με το λάστιχο στο μπράτσο και νεκρό.

Κάποια μέρα θα κατορθώσω να γράψω το πώς επέπεσε η ασθένεια στη γενιά μου, σαν τη φωτιά που πηδάει μια τάφρο και ορμάει στην επόμενη σειρά των δέντρων, και για τον ρόλο που έπαιξε ο πατέρας μου σ' αυτό· όχι όμως σήμερα.

Τι παρέλειψα

συμπεριλάβω
κόρη

Τι παρέλειψα; Τι έπρεπε να συμπεριλάβω; Την τρελή θεία (την αδερφή της μητέρας μου), με την οποία ο πατέρας μου είχε μια περιπέτεια όταν ήμουν τριών ή τεσσάρων; Όλες τις σιχαμένες λεπτομέρειες μιας ζωής που πήγε στραφι; Αν όλα τούτα δεν είναι εξομολογήσεις, δεν επιδιώκουν την κάθαρση, τότε τι είναι; Έχω μονάχα τούτη τη λεπτή φέτα ζωής, μέσα από τα μάτια μιας κόρης. Έχω ξεχάσει να συμπεριλάβω όχι τις πιο φρικιαστικές λεπτομέρειες, αλλά τις πιο όμορφες καμπύλες μιας ώρας ή ενός λεπτού — γιατί η φωνή του έρχεται μέσα από μια πυκνή ομίχλη, γιατί από εδώ δεν μπορώ να ανακαλέσω την κίνηση των χεριών του.

Αντικείμενα πολύ βαριά για τη γη

στα πιο βαριά του μέρη, λες κι όλη η σκοτεινή ύλη, το άγνωστο βάρος του κόσμου, είχε συγκεντρωθεί σε ό,τι αγγίζεις.

Όταν είσαι ένας άντρας που πνίγεται, χρειάζεσαι πράγματα που επιπλέουν. Πώς να το εξηγήσω; Για ορισμένους ανθρώπους όλα τα αντικείμενα στον κόσμο χάνουν την ιδιότητα της άνωσης· σε τραβάνε προς τα κάτω. Δρομολόγια λεωφορείων, αλυσοπρίονα, ζώνες, πορτοφόλια, χρήματα, κάλτσες, ποτοπωλεία, δέντρα — σαν μολύβδινες μπάλες γύρω από τους καρπούς και τους αστραγάλους. Κινείσαι μέσα σε έναν αχανή, άναρχο τόπο, με ατμόσφαιρα υδάτινη. Η βαρύτητα έχει καινούργιους νόμους. Ένα φλιτζάνι καφές είναι στο χέρι σου σαν φορτηγό πλοίο που βυθίζεται. Ο πατέρας μου ήταν εξαίρετος κολυμβητής· ο κόσμος ήταν εκείνος που είχε γίνει υπερβολικά βαρύς — ένα κόλπο της επιστήμης, λες και το νερό είχε διαχωριστεί

*Ημιτελές ποίημα που συνεχίζει
την προσπάθεια να γραφτεί
σαν να το είχε γράψει ο Τζον*

Ε, καμπαλέρο, είπα
στο σπουργίτι,
καλλικέλαδο αγόρι,
που χορεύεις στις όχθες
του Σηκουάνα,
ζόρικε καμπαλέρο, που κλέβεις ψίχουλα.

Α, κομπανιέρο,
είπα στο σπουργίτι,
τεμπέλη εσύ μικρέ μου χορευτή,
που κιαλάρεις κομματάκια κείκ όλο το πρωί
χωρίς να μου προσφέρεις κάτι
απ' το σκονισμένο σου φτερωτό ρούχο.

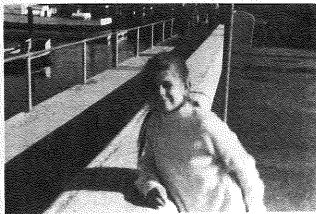
Ε, καμπαλέρο, έλα.

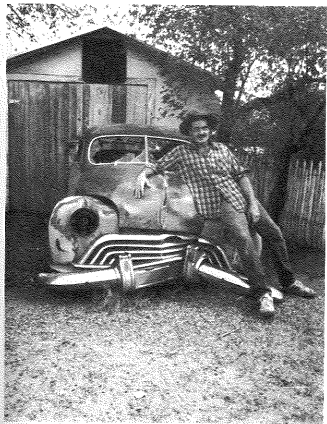
Το τελευταίο βιβλίο που μου αφηγήθηκε

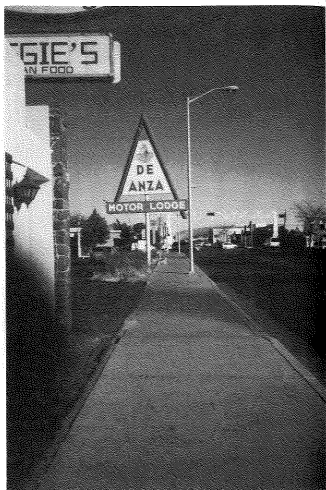
Μια μέρα, όταν ζούσε στο Αρρόγιο Σέκο στα
βουνά πάνω από το Τάος, ο πατέρας μου και οι
φίλοι του ένωσαν μεγάλη πείνα. Μέρρες ολό-
κληρες δεν είχαν φάει τίποτα, πέρα από λίγο
ψωμί. Πήγαν λοιπόν στο Βαλντές, όπου ήξεραν
πως ένας αγρότης είχε λίγα πρόβατα. Σύρθη-
καν στη βελούδινη γη, με το χώμα παχύ και
σπογγώδες κάτω από τα πόδια τους. Δίνει μια
κι αρπάζει ένα αρνάκι και το κρύβει κάτω από
τη μασχάλη του, ο Ιωάννης και ο αμνός, και
το βάζει στα πόδια μέσα στα χώματα. Όμως
όταν έφτασε στον φράχτη, κοίταξε το αρνάκι
στα μάτια και κατάλαβε ότι δεν θα το έτρωγε
ποτέ, και είπε (ή τουλάχιστον λέει ότι είπε),
Μπα, εεε, συγγνώμη, κύριε, στο μικρό εκείνο
πραγματάκι, το αρνί στην αγκαλιά του, και

βαδίζοντας αργά ξανάκανε προς τα πίσω όλο τον δρόμο, το άφησε κάτω, και στη θέση του βρήκε το κοτέτσι κι άρπαξε δύο κοτόπουλα, κι όταν έφτασε στο σπίτι τα μισομάδησε και τα έβρασε, όμως εκείνες οι αναθεματισμένες οι κότες ήταν πικρές όσο δεν παίρνει.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ

*Η δυνατότητα της ψευδαίσθησης είναι υποπροϊόν
της αρχιτεκτονικής της γνώσης, και το ψεύδος
είναι ο σκοτεινός σύντροφος της αλήθειας, όπως
ακριβώς και ο θάνατος είναι σύντροφος της ζωής.*

ARTHUR C. DANTO

*Ο άνθρωπος είναι μια χρυσή αδυνατότητα.
Η γραμμή πάνω στην οποία είναι υποχρεωμένος
να βαδίσει έχει το πάχος μιας τρίχας.*

RALPH WALDO EMERSON

Όνειρο καταβύθισης, ή, για την ακρίβεια, πνιγμού. Κι όπου κι αν βιάδιζα, ακόμη περισσότερα τέλματα και νερόλακκοι και λίμνες και έλη για να πνιγείς. Γαλάζιο, γαλάζιο και καταποντισμός. Όμως αυτό δεν είναι το όνειρο που θα σκεφτώ απόψε.

Για μας τους ανθρώπους είναι απολύτως πραγματικός ο θάνατος. Η ζωή τελείωσε. Είναι μια ζωή που ανήκε σε ένα πρόσωπο, σε ένα σώμα, σε κάποιον που αγαπήσαμε. Όμως τίνας ήταν αυτή η ζωή; Η αίσθηση δεν είναι τόσο ότι τελείωσε μια ζωή, αλλά ότι τελείωσε η ζωή καθεαυτή, σε κάποια άγνωστη ποσότητα και σύνθεση· ίσως να είναι η δική μου. «Η ανθρώπινη διαδρομή είναι μακρά», περνάει από τον

έναν άνθρωπο στον άλλον. Την ξόδεψα σε όλες τις γλώσσες που γνωρίζω. Ο πατέρας μου είναι νεκρός.

Σήμερα το πρωί η γάτα ερμήνευσε τον θάνατο του πατέρα μου για χάρη μου. Όλο το θεατρικό εκτυλισσόταν μέσα από εκείνη· ήταν σαν TV, όμως δεν μπορούσες να δεις την παράσταση, όχι τουλάχιστον σε εικόνες· μπορούσες να τη δεις μέσω του ηλεκτρισμού και της θερμότητάς.

Λίγο πριν από τον θάνατο του πατέρα μου, κάθε φορά που τηλεφωνούσα στην πρώτην γυναίκα του, συνηθίζαμε να παίζουμε ένα παιχνιδάκι: Δεν πέθανε ακόμη; Όχι, έλεγε, όχι ακόμη, και επικρατούσε μια μικρή ανακούφιση. Δεν ήταν ετοιμοθάνατος, ήταν μεθυσμένος. Όταν χτύπησε το τηλέφωνο το Σάββατο το πρωί, ήταν ο αδερφός μου και χάρηκα που άκουσα τη φωνή του.

Δεν θα πάω στο διάστημα

Δεν θα πάω στο διάστημα
με τον σκουριασμένο σου πύραυλο «που ακουμπά
σε κοραλλένια κύματα» βαθιά
βαθιά χρυσαφένιος στο εύθραυστο γυαλί

Χρυσάφενιε, με σκοτώνεις
με τα φτηνιάρικά κόλπα σου, στο παιχνίδι
«Δεν πέθανε ακόμη;» Για μας τους ανθρώπους
είναι πραγματικό
όταν μια γάτα ερμηνεύει αυτόν τον θάνατο.
Εκείνη η γάτα
δεν ξέρει ότι δεν είμαστε παντρεμένοι, ούτε
ότι είμαστε, με αστραφτερές χάντρες
για μάτια, απειροελάχιστες ιδιότητες
συνηθισμένων ποδιών
συνηθισμένων γυναικών, και οι άνδρες
που τα αγαπούν, αυτά

τα συνηθισμένα πόδια, και οι γυναίκες επίσης

Χρυσαφένιε, το ένα δράμι μέλι αξίζει πέντε
εκατομμύρια

λουλούδια στα αριστερά ή στα δεξιά
του ήλιου· τα διάφανα λευκά γάντια των
φαντασμάτων

των προνομίων των μελισσών λένε την ιστορία
μιας νωθής ανάμνησης του σπιτιού ενός φίλου
που λαμπαδιάζει. Σβήνουμε τη φωτιά. Μα όταν
η ψυχή

φλέγεται, πρόσθεσε κι άλλη λάμψη. Όμως,
χρυσαφένιε,
σπάσε τα γυαλιά μου, πιες τούτο το ζωντανό
χρυσό

ούισκι, άσε τις μπαλαφάρες
του Κέβιν Κόστνερ να θολώσουν μες στον νου μας,
χαλκόχρωμα κουλουράκια να διαγκωνίζονται
πάνω απ' τον πάγκο με τη ζύμη ενώ ο ήλιος
βασιλεύει στη Δύση
και δυτικά σύννεφα στον
Λαιμό του Σκύλου.* Τίποτα δεν μας
προετοιμάζει για τον θάνατο.

* Συνειρμική αναφορά στο ποίημα της Αν Σέξτον «Your face on the dog's neck», όπου η ποιήτρια παρατηρεί τον αγαπημένο της να κοιμάται αγκαλιά με το σκυλί του, έναν ύπνο σαν θάνατο. (Σ.τ.μ.)

Τρία όνειρα + τα υπάρχοντά του

Τρία όνειρα που ήρθαν ταυτόχρονα, γι' αυτό και είναι δύσκολο να ξεμπερδέψω τα νήματα (σημειώστε ότι το μυαλό είναι ικανό να σκηνοθετεί τρεις ιστορίες μαζί).

Ζούμε σε ένα υποστατικό στο Γουισκόνσιν ή στο Γουαϊόμινγκ, που φαίνεται να βρίσκεται, γεωγραφικά, στη θέση της Καλιφόρνιας. Στον Τζον έχει συμβεί κάτι σαν τροχαίο ατύχημα και πρόκειται να πεθάνει. Ή ο Τζον έχει κάποια ασθένεια (στην πραγματικότητα αλκοολισμό και εθισμό στα ναρκωτικά) κι αν φροντίσει τον εαυτό του ίσως και να μην πεθάνει. Εμείς τα παιδιά κουτρουβαλάμε έξω, τρέχουμε προς την πόλη, μέσα από ένα λιβάδι που ξετυλίγεται ατέλειωτα, αργόσυρτα, με ψηλό (ψηλό ως το

κεφάλι μας) χρυσοκίτρινο γρασίδι. Πίσω μας, εκεί που είναι το σπίτι, μια μακριά σειρά από επιβλητικά, γαλάζια βουνά. Το τρέξιμο στην αρχή είναι παιχνίδι, σύντομα όμως γίνεται σοβαρό—αγώνας δρόμου σε αναζήτηση βοήθειας, κάποιος να σώσει τον πατέρα μου—, καθώς ο μεγαλύτερος αδερφός, αναμαλλιασμένος, μας κυνηγάει για να γυρίσουμε στο σπίτι κι ύστερα στρέφεται και κατευθύνεται και πάλι προς την πόλη. Όλοι μας τον ακολουθούμε κι εκείνος μας ξανακυνηγάει να γυρίσουμε, κι εγώ σκοντάφτω μέσα στα χορτάρια, τα μαυρισμένα μου γόνατα ανεβοκατεβαίνουν, και τώρα φοβάμαι.

Ταυτόχρονα: Ενήλικοι τώρα, κολυμπάμε σε μια βαθιά, ατέλειωτη αρδευτική τάφρο—πάλι κατευθυνόμενοι προς την πόλη σε αναζήτηση βοήθειας—κι αναρωτιέμαι ποιος από μας είναι όσο χρειάζεται εύρωστος για να κάνει όλο τον δρόμο κολυμπώντας, τίνος τα μπράτσα είναι όσο δυνατά χρειάζεται για να βγάλει νοκ άουτ τον Τζον—ο Τζο; Όχι. Εγώ; Όχι. Ο Κρις; Ίσως. Η Πρόπυ; Όχι. Μακάρι να ήταν ο Δαιρντ εδώ.

Ταυτόχρονα: Ο Τζον στο υποστατικό, άρρωστος. Ένα σχίσσιμο στο χαλί.

Ταυτόχρονα, σε μια πτυχή του τρίτου μέρους του ονειρίου, υπάρχει η γωνία όπου συνέβη το ατύχημα, μια πολυσύχναστη ορεινή λεωφόρος και μια ρωγμή στο τσιμέντο, που πρέπει να την επιδιορθώσουμε.

Τα παιδιά φτάνουν ξέπνοα στο κατάντημα γεινικού εμπορίου.

Βγαίνει μια παχουλή ηλικιωμένη γυναίκα, με ένα λουλουδάτο φουστάνι από λινάτσα και μια ποδιά γύρω από τη μέση της, γκριζά μαλλιά σε κότσο κτλ.

Τι τρέχει, παιδί μου;

Θέλουμε ένα χαλάκι για να επισκευάσουμε το ατύχημα, λέμε, λαχανιάζοντας.

Τρέχει μέσα για να κοιτάξει για χαλάκια. Φαίνεται ότι υπάρχουν κάμποσα, και πρέπει να διαλέξουμε. Το σχέδιό μας είναι να πετάξουμε το χαλάκι πάνω στα σημάδια του γδαρσίματος και μετά να το βάψουμε μαύρο. Όμως ποικανού γδαρσίματος, εκείνου στο σπίτι ή εκείνου στη γωνία; Η γριά ξαναβγαίνει. Το ξέρει ο Δαιρντ, παιδί μου, για να έρθει να σας βοηθήσει; ρωτάει. Γιατί, άμα είναι για έξω, πάρτε τούτο εδώ το μικρότερο χαλί—δείχνει ένα ορθογώνιο λευκό

ταπέτο που κρέμεται σε ένα μπουγαδόσκoiνο στη γωνία. Για τη δουλειά που το θέλετε καλύτερα να μην είναι πολύ φανταχτερό.

Το εσωτερικό σκίσιμο που χρειάζεται επιδιόρθωση· το εξωτερικό (το πιο επισκευάσιμο πρόσωπο στον κόσμο). Όμως κανείς δεν είναι όσο δυνατός χρειάζεται για να σώσει τον Τζον.

*Το Βιβλίο των Ονείρων
(όπως τα ανθολόγησαν η Ελένη και η Πατ)*

Αγαπητή Πατ,

Ονειρεύτηκα ότι ο φίλος σου, ο μπαμπάς μου, ο Τζον ήταν κατά συρροήν δολοφόνος —λόγος για τον οποίο και τον ξεπάστρεψαν—, αλλά μετά δεν ήταν βέβαιο ότι αυτός ήταν πραγματικά ο ένοχος, κι έτσι ο νόμος τον ανάστησε εκ νεκρών (δεν είναι αυτό ακριβώς που κάνει ο νόμος;), κι εκείνος έσκυβε πάνω από τη θερμάστρα με τον συνηθισμένο τρόπο του —κυρτοί ώμοι, λυγισμένα γόνατα— λέγοντας, «Είπαν ότι εγώ ττιι; Ω, ελάτε τώρα, μάγκες, ξέρετε πως δεν το έκανα εγώ...»

Και στο μεταξύ, στην πραγματική ζωή, κυκλοφορεί ακόμα μέσα στη βαλίτσα μου σε μια

πλαστική σακούλα (στάχτες). Περιμένω να πάω στους Δελφούς, ή ίσως στη Λευκάδα και/ή στη Σαντορίνη. Ή μήπως νομίζεις πως θα ήταν καλύτερα να μην τον σκορπίσω σε τόσα μέρη, βλέποντας πόσο σκόρπιος ήταν στη ζωή του;

(ΕΛΕΝΗ, 20/4/2000)

Όνειρο με τον Τζον, όπου μου έδειχνε με ποιους τα είχε βάλει. Ή ο Τζον και οι θηλιές από τις μπότες του. Τριγυρνούσαμε έξω σχεδόν όλη τη μέρα, και μετά βρεθήκαμε σε ένα πράγμα όμοιο με κλειστή σκευοφόρο, ίσως σε ένα τρένο, αλλά μικρότερο, σαν κάδος σκουπιδιών ήταν, και είχε φτάσει το τέλος της μέρας και ο Τζον μου έδειχνε τι είχε να κάνει μετά. Μακριά επίπεδα πράγματα ήτανε πεταμένα πάνω σε άλλα μακριά επίπεδα πράγματα, κι εκείνος έπρεπε να φτάσει στο κάτω μέρος του σωρού ενώ στεκόταν πάνω του. Κι έτσι έσκυψε για να σηκώσει και να μετακινήσει τα πράγματα με το ένα χέρι, ενώ στηριζόταν με το άλλο στον τοίχο και προσπαθούσε να πηδήσει ή να ανυψωθεί πάνω από τα πράγματα που ήταν στοιβαγμένα από κάτω του με κάθε δυνατό τρόπο, και φυσικά

ήταν αδύνατο να απομακρύνει για πολύ τις μπότες ή το βάρος του από τον σωρό, κι όταν ξανακατέβηκε πάνω στα σανίδια μάγκωσε το χέρι του από κάτω. Και με κοίταξε σαν να μου έλεγε ότι όλο αυτό το υλικό ήταν δικό του και ήταν υποχρεωμένος να καταγίνεται με αυτό σε μόνιμη βάση. Πρέπει επίσης να προσθέσω ότι το κουτί ήταν κατάφωτο και δεν ήταν δρόμικο.

(ΚΡΙΣΤ, 16/3/2000)

Το σημαντικό είναι ότι ξύπνησα με το ίδιο αίσθημα όπως και όταν ο Τζον ήταν ζωντανός και η μέρα έμοιαζε να υπόσχεται κάτι, να υπόσχεται περιπέτεια. Αν ξυπνούσε πριν από σένα, θα ήταν μέρα. Θα σε ξυπνούσε και θα κάπνιζε τσιγάρα, θα έπινε καφέ και ήδη θα σκεφτόταν κάτι. Ήταν απλώς μια ανάμνηση του πώς, για να δούμε, ποια θα ήταν η σωστή λέξη, δεν ξέρω, ήταν ένα είδος αγαλλίασης ή κάτι τέτοιο το να τριγυρνάς στους δρόμους με τον Τζον. Επειδή το κάθε τι φαινόταν να κρύβει ένα είδος υποσχέσης όταν ήμουν μαζί του. Τι άλλο; Δεν ξέρω πώς να το περιγράψω, αλλά ήταν μια αίσθηση

ότι η ζωή είναι μυστηριώδης, αλλά μπορείς να την καταλάβεις. Όταν τριγύριζα με τον Τζον, τα πάντα ήταν περιπέτεια, κι όταν ξύπνησα ένωσα σαν να είχα μόλις ζήσει μια περιπέτεια μαζί του.

(ΠΟΠΗΥ, 18/3/2004)

είδα λοιπόν αυτό το όνειρο για τον μπαμπά, το είδα, μου φαίνεται, τρεις φορές, δεν είναι όνειρο που περιγράφεται αλλά, είναι να ξαναγυρίσει (από τους νεκρούς, ή από κάπου αλλού) για να μου δώσει εκείνο το βιβλίο που είχε γράψει για μένα και γι' αυτόν (αυτός κι εγώ;) κι όποτε πάει να μου βάλει στο χέρι το βιβλίο εξαφανίζεται. και μετά αυτό είναι το τέλος του ονείρου, όμως είδα το ίδιο όνειρο σοβαρά τρεις φορές.

(ΠΟΥΑΙ, 18/1/2003)

μιας και μου ζήτησες όνειρα με τον Τζον ενδίδω στέλνοντάς σου μερικές από τις αναμνήσεις μου με τον Τζον πρώιμες θύμησες να ακούμε μουσική από τον

Μπομπ Ντύλαν σ' εκείνο το στάδιο της ζωής μου

Οι ήχοι της φωνής και της μουσικής ... εξάισια θεματική ... εκεί στο ... σ' εκείνο το σπίτι με εκείνους τους ανθρώπους ... η μουσική ... ο Τζον ... ο Κρις ... παιδιά και λοιπά ... πότε και πού είσαι ... μαζί με τη Φαλακρή μητέρα η Κόρη του Νότου δικός μου ο ήχος ακουστός στην ίδια τη φωνή αυλού σε λυρική επαναφορά ... η μουσική η μουσική ... μ' εμένα ... Όνειρα σχετικά

(ΜΕΛΙΤΣΑ, 15/3/2004)

Είδα ένα όνειρο με τον Μπαμπά χτες βράδυ, έκανε πρόβα για τον ρόλο ενός σκληρού σε κάποια ταινία ή θεατρικό έργο που θα ανεβάζαμε. Βάδιζε πάνω κάτω νευρικά, απειλητικά, τεντώνοντας τους μύς των κροτάφων του όπως συνήθιζε (υποθέτω τρίζοντας τα δόντια του) όταν ήμουν παιδί. Ρωτούσε αν ήταν καλός, και κάποιος —ίσως εσύ ή η Πατ— έλεγε, όχι, όχι και τόσο.

(ΤΖΟ, 29/3/2004)

Όλα μου τα όνειρα για τον Τζον έχουν την ίδια βάση: Είναι ακόμη ζωντανός, αλλά ανύποπτος για τον επερχόμενο θάνατό του. Προσπαθώ να του πω ότι μπορεί να τον αποφύγει, αλλά κάθε φορά απλώς κουνάει αργά το κεφάλι του και σκάει ένα τεμπέλικο χαμόγελο, είναι όμως φανερό πως ό,τι του λέω δεν τον επηρεάζει και δεν μπορώ να αναστρέψω την πορεία του.

Το πιο πρόσφατο όνειρο, στις 29/9, γενέθλια του Τζον: ο ουρανός μεσονύκτια θαυκυάνος και εγώ υπό την παρουσία του Τζον. Σκοτάδι, όμως ο ήλιος και το φεγγάρι λάμπουν και τα δυο στον ουρανό. Του μιλάω, αλλά δεν βρίσκεται εκεί εν σώματι. Το μήνυμά μου γίνεται ολοένα και πιο επειγόν όσο ο ήλιος και το φεγγάρι κινούνται στον ουρανό, και καθώς φτάνω στην κορύφωση της ομιλίας μου, ο ήλιος και το φεγγάρι διασταυρώνονται σε μια όμορφη χρωματιστή έκλειψη, κι όλα τελειώνουν.

(ZEKI, 29/9;)

Πατ,

Εσύ κι εγώ δουλεύουμε σε ένα αλατωρυχείο—ένα μεγάλο αίθριο του 19ου αιώνα ψηλά στην κορυφή ενός βράχου—φτυαρίζοντας κρυστάλλους αλατιού, μεγάλες διάφανες μολυβόγκριζες πέτρες που στοιβάζουμε σε ένα καροτσάκι. Η ατμόσφαιρα είναι πνιγηρή και ομιχλώδης και τα παράθυρα είναι θολά από το αλάτι, τη λίγδα και τον ιδρώτα. Πηγαίνεις σε ένα μικρό πίσω δωματάκι για να σκάψεις κι έρχομαι να βοηθήσω, μα όταν ανοίγω την πόρτα βλέπω το σώμα του Τζον σε μια μπανιέρα, με μια νεφελώδη άλω γύρω του που λιώνει και σταλάζει μέσα στο νερό. Τον έχεις βρει (ίσως μέσα σε ένα ψυγείο) και τον έχεις κουβαλήσει εκεί. Βγαίνω έξω γρήγορα και λέω ότι δεν μπορώ να δουλέψω εκεί μέσα μαζί του. «Γιατί;» ρωτάς, «παραείναι τρομακτικός;» «Ναι, και βρομάει». Τον σηκώνεις λοιπόν στην αγκαλιά σου, και τον μεταφέρεις, ενώ στάζει, στην κεντρική αίθουσα. Συνεχίζουμε να σκάβουμε και να στοιβάζουμε κρυστάλλους αλατιού στα καροτσάκια, ενώ τα παράθυρα θολώνουν ακόμα περισσότερο. Ο Τζον κείτεται στο έδαφος πίσω μας. Και τότε λέει κάτι. Ένα τραχύ σχόλιο γι' αυτό

που κάνουμε, με βαθιά, χαμηλή φωνή, και στρεφόμεστε προς το μέρος του, κι εσύ γονατίζεις πλάι του. Το στομάχι και τα πόδια του τρέμουν, και λέει περισσότερα, μάλλον περιφρονητικές κουβέντες. Είναι σε βαθιά κατανυγία, από το ποτό, όχι νεκρός. Όμως είναι αλλαγμένος. Όχι ακριβώς ανθρώπινος. Υπάρχει ένα είδος υπερδιέγερσης — ίσως αυτές οι έξι εβδομάδες (έξι ήταν στο όνειρο) που κοιμόταν σαν πεθαμένος να του δίδαξαν κάτι, να τον έκαναν να αποφασίσει να κόψει το ποτό, να επανέλθει στη ζωή με διαφορετικό τρόπο. Ξυπνάω, ξανακοιμάμαι. Ο Τζον βρίσκεται ακόμη ξαπλωμένος εκεί, το δωμάτιο γυρίζει, και το τραγούδι τραγουδάει τον εαυτό του:

Λουλακί, λουλακί,
Υπάρχει κάποιος τόπος που θες να πας εκεί;
Ποια πόλη, ποια επαρχία, ποια χώρα,
κόσμος ποιος;

Κι ένας κατάλογος από όλα τα πράγματα που θα μπορούσε να ήταν ο Τζον αν ξαναγεννιόταν σ' αυτόν τον κόσμο εμφανίστηκε.

Βράχος
Αλάτι
Φορτηγό
Ψαλίδι
Γρασίδι
Πουλί
Αράχνη
Χαρτί
Βάτραχος
Βελανιδιά
Ελαστικός επίδεσμος
Σβούρα
κτλ.

(ΕΛΕΝΗ, ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΑΓΝΩΣΤΗ)

Να τι θέλω:

«Ένα μικρό σπιτάκι πέρα στους αγρούς. Ένα μικρό σπιτάκι πέρα στις πεδιάδες και τίποτα τριγύρω παρά μονάχα γρασίδι και στο θάθος εκείνη η μεγάλη οροσειρά που υψώνεται εκεί όπου δυο ήπειροι δαγκώνουν η μια την άλλη. Όμως συμπτωματικά πούλησα το κτήμα στο Ρίο Μπλάνκο κι έφαγα όλα τα λεφτά στα ναρκωτικά».

Ελαφρός σαν μύγα που βουίζει γύρω από τον καρπό του

Βρίσκεται σ' εκείνο το μυστικό συμπόσιο όπου τα ζώα ενεργούν όπως οι άνθρωποι.
Μεγάλοι ταύροι παίζουν τη λύρα.
Λιοντάρια τραγουδούν μελωδίες.

Ένα τσακάλι αφηγείται την ιστορία.
Σ' αυτό το χρυσό χαράκιωμα, όλα τα ζώα που κάποτε έζησαν μπορούν να εμπορευτούν ιστορίες, σκέψεις, μέλη, πρόσωπα, κεφάλια.

Ο πατέρας μου, ένα πράγμα τυλιγμένο σε απαλή γη και χρόνο.

Ήταν δύσκολο για εκείνον να αποτινάξει τη νιότη· δύσκολο να απαλλαγεί από την ιδέα ότι μπορούσε να κάνει τα πάντα· ένας άντρας που θα έμενε για πάντα είκοσι ή τριάντα στο μισό του· ψυχικά άοπλος απέναντι στη μέση ηλικία.

Θα προτιμούσα να σκέφτομαι ότι ήταν αυτή η ηλιθιότητα —ξέχειλη γύρω του σε άντρες και γυναίκες που τους εξουσίαζε το χρήμα και ο χρόνος—, αυτή η πλημμυρίδα ηλιθιότητας που διαπίστωνε παντού γύρω του ο Γκυστάβ Φλομπέρ και που του προξενούσε απελπισία — ότι ήταν αυτή η ηλιθιότητα λοιπόν που έκανε τον πατέρα μου να περάσει στο σκοτεινό μονοπάτι και να αποχωρήσει από τον κόσμο. Όμως στην

πραγματικότητα το μίσος του γι' αυτή την ηλιθιότητα τον διέφθειρε τόσο, που έγινε κι ο ίδιος ηλίθιος — πολύ ηλίθιος για να ζήσει.

Ο έρωτας του Δάντη δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει στην περίπτωση του πατέρα μου επειδή, όπως αποδείχτηκε, ο πατέρας μου ήταν πραγματικός άντρας, ένα αντικείμενο με υλική υπόσταση και σε πραγματικό χρόνο.

Γράμμα από τον Τζον (Τρία επί πέντε)

she ^{is} ~~is~~ there in ~~the~~ ^{the} ~~file~~ ^{file}
 When she's home also.
 I know she walks ^{the chair} around
 the couch

She talks out loud of
 course points her feet
 gears up gears down
 and when she gets
 loose enough to ~~take~~
 on the phone with
 one hand you can
 god damn bet she
 kick a murderers heart
 around in a little
 wooden bot (sis)

Όταν είναι μόνη στο σπίτι ξέρω
πως αλλάζει θέση στις καρέκλες
γύρω από τον καναπέ μιλάει
δυνατά για αγώνες πόντων
στην ποδηλασία και τα πόδια της
πηγαίνουν μια πάνω μια κάτω
κι όταν χαλαρώνει αρκετά
για να αστείευτεί στο τηλέφωνο
στοιχηματίζεις διάολε
με το χέρι στη φωτιά
ότι κλοτσάει την καρδιά
ενός δολοφόνου
σε ένα μικρό
ξύλινο κουτάκι (3" x 5")

Τι υπήρχε στις τσέπες του

Ιδού ένας κατάλογος με τα υπάρχοντά του,
όπως τα κατέγραψε η Υπηρεσία Δημόσιας
Υγείας:

- 2 πακέτα τσιγάρα (και τα δύο ανοιχτά, το ένα
Κάμελ, το άλλο Μάρλμπορο)
- 2 μαύρες χτένες
- 5 φακελάκια σπύρα

3 ζευγάρια γυαλιά (ένα για διάβασμα, δύο γυαλιά ηλίου της δεκαετίας του '70 με μεγάλους σκελετούς)

Επίσης σ' αυτόν τον φάκελο με τα υπάρχοντά του, όχι όμως καταλογογραφημένη στην ετικέτα που κάποιος είχε κολλήσει στην εξωτερική του πλευρά, μια απόδειξη από το μοτέλ «Ντε Άντζα», δωμάτιο 152, για το οποίο είχε πληρώσει 33,10 δολάρια, μετρητά. Κατέλυσε εκεί στις 5 Ιανουαρίου 2000 με ένα ακόμη πρόσωπο, έναν άντρα. Δεν εγκατέλειψε ποτέ το δωμάτιο. Όταν ο υπεύθυνος του ξενοδοχείου, ο Αμίρ, άνοιξε την πόρτα του δωματίου 152 στις 7 Ιανουαρίου, βρήκε τον πατέρα μου στο πάτωμα, «κοιμισμένο».

Σε έναν ξεχωριστό καφετή φάκελο είναι τα χρήματα που είχε στην κατοχή του ο πατέρας μου, το ποσό σημειωμένο με μολύδι απέξω: 11,42 δολάρια.

Αυτά ήταν τα πράγματα που ανήκαν στον πατέρα μου την τελευταία μέρα της ζωής του. Δεν υπήρχε πορτοφόλι. Ούτε φωτογραφίες. Ούτε διεύθυνση κατοικίας.

Το μοτέλ «Ντε Άντζα» βρίσκεται στη λεωφόρο Σέντραλ, αριθμός 4301, στην Αλμπουκέρκη του Νιου Μέξικο. Ο υπεύθυνος του ξενοδοχείου είναι μετανάστης από την Τανζανία. Στα νιάτα του ήταν ένας από τους σαράντα πέντε χιλιάδες υπηκόους των Ανατολικών Ινδιών και του Πακιστάν που απέλασε από την Ουγκάντα ο Ίντι Αμίν. Μετανάστευσε από την Τανζανία στην Αλμπουκέρκη πριν από δεκαπέντε χρόνια. Κάθε απόγευμα, από τις 7.00' ως τις 9.30' μ.μ., πηγαίνει στην εκκλησία, κι έτσι δεν βρισκόταν στη ρεσεψιόν όταν ο πατέρας μου έκλεισε δωμάτιο. Γύρω στα μεσάνυχτα, λέει, είδε τους δυο άντρες από το δωμάτιο 152 στον χώρο στάθμευσης, «ίσως μεθυσμένους», το πιθανότερο όμως μαστουρωμένους «σαν άρχοντες».

Ένα μυστηριώδες πρόσωπο κατέχει τις μόνες πληροφορίες που υπάρχουν σχετικά με τα τελευταία λεπτά της ζωής του πατέρα μου. Το πιστό σκυλί του, ο Λιτλ Τζον, διέδωσε τα νέα σε κάθε γωνιά, ακόμη και οι μπάτσοι, που ένοιωθαν μια κάποια στοργή για τον τρελό πατέρα μου, έχουν αυτιά και μάτια ανοιχτά μήπως και μά-

θουν ποιος έκανε κράτηση στο μοτέλ «Ντε Άντζα» μαζί με τον πατέρα μου εκείνη τη νύχτα.

Ο νεαρός θανατολόγος που έκανε την αυτοψία, ο δρ Κλάιν, παραθέτει αρκετές πιθανές αιτίες θανάτου. Ο εκλιπών είχε διογκωμένη καρδιά, σοβαρή ηπατοπάθεια. Είχε στην κατοχή του Ζανάξ και κλοζαπίνες (ενδεδειγμένες για την αντιμετώπιση «βαρέως πασχόντων» σχιζοφρενών και ασθενών με διπολική διαταραχή, κατάθλιψη και άνοια, «οι οποίοι δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στη συνήθη αντιψυχωσική φαρμακευτική αγωγή»). (Η κλοζαπίνη είναι γνωστό ότι ενέχει «σημαντικό κίνδυνο πρόκλησης παραληρήματος»· το επιτρεπτό απόθεμα δεν μπορεί να υπερβεί φάρμακα μιας εβδομάδας, τα οποία μπορεί να έχει πάνω του ο ασθενής για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, όπως «κακοκαιρία, αργίες».)

Στον Τζον είχε επίσης χορηγηθεί συνταγή για τα εξής:

Διάφορες μορφές ΚΑΡΒΑΜΑΖΕΠΙΝΗΣ (Κλι-νικές ενδείξεις: τονικοκλονικές κρίσεις, ιδιοπα-

θής νευραλγία τριδύμου· μη εγκεκριμένες από τον Εθνικό Οργανισμό Φαρμάκων ως σταθεροποιητικές ψυχωσικών διαταραχών. Απότομη διακοπή ενδέχεται να προκαλέσει επιληπτικές κρίσεις.)

ΚΑΡΜΠΙΑΤΡΟΛ (μια καρβαμαζεπίνη) (Πιθανές ανεπιθύμητες ενέργειες περιλαμβάνουν: υπνηλία, διπλωπία, κεφαλαλγία, σύγχυση ή διέγερση, ναυτία, εμέτους. Άλλες συστηματικές παρενέργειες περιλαμβάνουν: κοιλιακούς πόνους, δυσκολιότητα, διάρροια, ανορεξία. Σπάνιες αλλά δυνητικά επικίνδυνες για τη ζωή αντιδράσεις σε όλες τις μορφές καρβαμαζεπίνης συνεπάγονται απλαστική αναμία, τοξική ηπατίτιδα και παγκρεατίτιδα.)

ΝΤΙΔΑΝΤΙΝ (αντιεπιληπτικό φάρμακο συγγενές ως προς τη χημική δομή με τα βαρβιτουρικά):

ΝΤΕΠΙΑΚΟΤ (συνταγογραφείται για την αντιμετώπιση της επιληψίας και των μανιακών επεισοδίων· «τυπικά συμπτώματα της μανίας είναι γρήγορος λόγος και εναλλαγές ιδεών, υπερκινητικότητα, μειωμένη ανάγκη για ύπνο,

διάσπαση προσοχής και αδυναμία συγκέντρωσης, διογκωμένη αυτοεκτίμηση, χαμηλή κριτική ικανότητα, ακραία ευερεθιστότητα και πιθανή επιθετικότητα»).

Η ποσότητα αλκοόλ στο αίμα του θα μπορούσε να τον σκοτώσει. Είναι πιθανό, πρώτη φορά μέσα σε δύο χρόνια, να μην είχε πάρει τη δόση της μεθαδόνης του. (Ο Λιτλ Τζον ανέφερε ότι υπήρχε κάποιο πρόβλημα με τη νοσοκόμα που έκανε την ένεση εκείνη τη μέρα.) Ίσως να έπαθε εγκεφαλική κρίση. Η καρδιά του (σύμφωνα με ορισμένες παραδόσεις είναι η έδρα της συνείδησης) ίσως να αναπήδησε και να σταμάτησε. Μπορεί να ήταν, αν προήλθε από υπερβολική δόση κοκαΐνης, πολύ οδυνηρός θάνατος: ο πατέρας μου να γραπώνει το κεφάλι του και να το χτυπάει στον τοίχο, ώσπου πέφτει στο πάτωμα, με τα μέλη του να τραντάζονται και μετά να συστρέφονται. Αυτό δεν το θέλουμε. Η ελπίδα των ζωντανών ότι ο νεκρός τους δεν υπέφερε τη στιγμή του θανάτου. Ελπίζουμε ότι μια μικρή, θαμπή κηλίδα ασάφειας εμφανίστηκε στον ορίζοντα και απλώθηκε αργά, ειρηνικά, καλύπτοντας τα μάτια, σκεπάζοντας

κάθε περιδινόμενη σκέψη, ώσπου να σβήσουν οριστικά τα φώτα. Μιας και είχε πρόσφατα δει τη μεγαλύτερη κόρη του και τον γιο του, με τον οποίο είχε ψυχρανθεί, ίσως να αποφάσισε πως όλα ήταν εντάξει. Ίσως απλώς να αναστέναξε και να σταμάτησε να ανασαίνει. Ίσως, μετά από είκοσι οχτώ χρόνια, με μικρά διαλείμματα, χρήσης ουσιών, να ένιωθε πολύ κουρασμένος. Δεν υπήρχαν ίχνη τραυμάτων στο σώμα.

Τη μια μέρα ένας άνθρωπος βρίσκεται σε τούτη την πλευρά του κόσμου μαζί σου, και μπορείς να φανταστείς αυτόν τον άνθρωπο να θαδίζει σε έναν ήσυχο, ηλιόλουστο δρόμο, ή μπορείς να σκεφτείς να του τηλεφωνήσεις ή να σου τηλεφωνήσει, ακόμη κι αν έχει να σου τηλεφωνήσει χρόνια, και το τι θα λέγατε ο ένας στον άλλον, όλες τις ενδιαφέρουσες καινούργιες ιδέες· κι εκείνος μπορεί να σου αφηγούνταν, με πολλές λεπτομέρειες, εκείνο το όνειρό του με ανθρώπους που ζουν σε τούνελ και σπήλαια σε ένα μεγάλο δουνό και η ετεροθαλής αδερφή του η ποιήτρια ήταν εκεί· και υπάρχει η δυνατότητα να σκεφτείς να πας να τον δεις, στην πόλη του, να φανταστείς ότι τον βλέπεις να στέκεται στην

κουζίνα στη μέση της νύχτας με τα εσώρουχα, με τα γόνατα ελαφρά λυγισμένα, με τα χέρια (όπως πάντα) να κρέμονται στην άκρη των μπράτσων· και τη βαθιά, τραχιά και απέραντα παρηγορητική μυρωδιά από καπνό τσιγάρου και πριονίδι. Και ξαφνικά, μια μέρα, αυτός ο άνθρωπος δεν βρίσκεται πια σ' αυτή την πλευρά του κόσμου μαζί σου. Υπάρχει ένα λεπτό πέπλο, ένα διάφανο χώρισμα, κι αυτό το πρόσωπο, ένα πρόσωπο που αγαπάς, το έχει δρασκελίσει κι έχει περάσει στον κόσμο του ζόφου. Είναι νεκρός.

Και δεν μπορώ πια να φανταστώ ότι τον επισκέπτομαι σ' αυτόν τον κόσμο. Και πολύ λίγα μπορώ να φανταστώ, στην πραγματικότητα σχεδόν τίποτα, για τον ζοφερό κόσμο που το κατώφλι του έχει πια διαβεί. Είναι αδιανόητο ότι θα συνεχίσω, για την ώρα, τη ζωή μου στην από εδώ πλευρά του — την πλευρά των ημερών και των νυχτών, των περιστεριών, του ψωμιού με βούτυρο, του ήλιου. Τι κάνει στην άλλη πλευρά; Κάνει κάτι; Ή τίποτα; Μπορώ να τον φανταστώ μονάχα στον παλιό του κόσμο, αυτόν όπου βρίσκομαι τώρα κι εγώ· ή μάλλον ούτε σ' αυτόν, αλλά στις φωτογραφίες από αυτόν, εικόνες μιας παλιότερης εποχής· εικό-

νες μ' εκείνον να κάνει κάτι στο παρελθόν, κάτι που τον έχω δει να κάνει, ή μπορώ να τον φανταστώ να το κάνει· όχι όμως τωρινές του φωτογραφίες — καμία φωτογραφία που να φανερώνει πώς μπορεί να έχει αλλάξει το πρόσωπό του, ή τι καινούργιες ιδέες έχει συλλάβει, κανένα δρομολόγιο μιας ζωής που τη ζει ένα πρόσωπο καθώς προχωρεί αλλάζοντας ολοένα για να ταιριάζει σ' αυτή τη ζωή.

Βλέπω τον πατέρα μου με τα εσώρουχά του — γαριασμένα λευκά σλιπάκια, που σακουλιάζουν στον πεινό· στέκεται στην κουζίνα μπροστά στο ψυγείο, λουσμένος στο γκρίζο του φως, με το αριστερό χέρι στην πόρτα του ψυγείου, τα γόνατα ελαφρά λυγισμένα, έτσι που μοιάζει σαν να κλυδωνίζεται πίσω μπρος, με το δεξί χέρι να κρέμεται όμοιο με χιμπαντζή στην άκρη του μπράτσου του.

«Λαχατάρω να δω τη μητέρα μου να στέκεται στο κατώφλι», έγραψε η Γκρέις Πέιλυ.*

* Grace Paley (1922-2007). Πολυβραβευμένη Αμερικανίδα διηγηματογράφος, ποιήτρια, δασκάλα και πολιτική ακτιβί-

Λαχταρώ να δω τον πατέρα μου να στέκεται στο χολ, πλάι στο ψυγείο στη μέση της νύχτας, λαχταρώ να τον δω να σκύβει, σ' αυτόν τον κόσμο, όχι στα όνειρα· λαχταρώ να καταφέρω να κουβεντιάσω, αλλά ακόμη και να φανταστώ ότι κουβεντιάζω μαζί του, καθισμένη στο κρυσταλλιασμένο χρώμα της πίσω αυλής, στο μέλλον.

Βλέπω τον πατέρα μου να στέκεται στην κουζίνα. Είναι ντυμένος, αλλά τα ρούχα του είναι βρόμικα και είναι πολύ αδύνατος. Σκηνή αληθινή, σκηνή ανασυρμένη από αυτόν τον κόσμο, από το πραγματικό παρελθόν. Η πορτοκαλάδα παραίνει πυκνή, δεν έχει λεφτά για τέτοιες πολυτέλειες, την αραιώνει με νερό από τη θρύση. Του μαγειρεύω αυγά και φρυγανισμένο ψωμί και του πλένω τα ρούχα ενώ εκείνος κάνει μπάνιο και μετά καθόμαστε στην πίσω αυλή στο πλακόστρωτο μέσα στη σκόνη κι εκείνος σβαρνίζει με τα δάχτυλά του το χρώμα μπρος πίσω καθώς μιλάμε και τότε τότε γέρνει μπροστά για να ξύσει το πόδι του — είναι απόκοσμα

στρια, υπέρ του πυρηνικού αφοπλισμού και εναντίον του πολέμου στο Βιετνάμ. (Σ.τ.μ.)

χλωμός, σαν κάτι δηλητηριώδη ψάρια που ζουν σε βαθιές σπηλιές ολότελα στερημένα από το φως του ήλιου.

Μπροστά μου στέκεται ένα αγόρι με προσκοπική στολή, κρατώντας μια γάτα στην αγκαλιά του. Κοιτάζει ντροπαλά προς τα πάνω, κοιτάζει τα μάτια μου (όχι όμως τα μάτια της γιαγιάς μου, που κρατάει τη φωτογραφική μηχανή) μέσα στη λιακάδα. Αποπνέει γλυκύτητα, μυριάδες υποσχέσεις.

Μπροστά μου στέκεται ένα δεκαεξάχρονο αγόρι. Μόλις πήγε στο Λούβρο για πρώτη φορά στη ζωή του, κι έχει μια φλούδα μπογιά στην τσέπη του — μια μικρή μαύρη τρίχα από το πινέλο του Ρουσσό και το λεπτό στρώμα μαύρης μπογιάς πάνω της, την έχει αποσπάσει από έναν πίνακα που ερωτεύτηκε και δεν μπορούσε να φανταστεί ότι θα ζούσε χωρίς αυτόν. Το αγόρι κρατάει αυτό το μικροσκοπικό κομμάτι χρόνια ολόκληρα στην τσέπη του, πασπατεύοντάς το, ώσπου δεν απομένει τίποτα πια, παρά λίγοι κόκκοι άμμου.

Μπροστά μου είναι ο πατέρας μου, ο παλιός του εαυτός, γύρω στα είκοσι πέντε, καθισμένος μέσα σε μια παλιά Σεβρολέτ, γεμάτος απεριόριστη ενέργεια, που σχεδόν πάλλεται κάτω από το δέρμα του. Βγαίνει από το φορτηγό, ευρύστερνος, επιβλητικός (πολύ ψηλότερος από όσο ήταν στη ζωή), δυνατός όσο ποτέ. Έχει χτυπήσει κατά λάθος το κεφάλι του στην πόρτα του φορτηγού κι αυτό είναι που θα τον στείλει τρεκλίζοντας στη ζάλη και στη χαύνωση — και τότε συνειδητοποιώ ότι πρόκειται να πεθάνει.

Μερικές μέρες με αναστατώνει — μερικές μέρες συγκλονίζει κάθε κύτταρο του κορμιού μου — η σκέψη ότι ο πατέρας μου πέθανε άστεγος, αδύναμος, πιγμένος στον δήχα, με θρόμικα ρούχα, σε ένα φτηνό μοτέλ, σε μια άθλια πολιτεία, όπου ένα ποτήρι πορτοκαλάδα ήταν αβάσταχτη πολυτέλεια.

Στη δαντική σύλληψη του κόσμου, βλέπουμε μόνο ένα θραύσμα του εαυτού μας εδώ στη Γη: ο υπόλοιπος εαυτός μας είναι απόκοσμος ή ουράνιος, και μας στοιχειώνει. Ή είμαστε φαντάσματα εδώ στη γη, σκιές του πλήρους εαυτού

μας. Μόνο όταν αποτινάξουμε τα δεσμά αυτού του κόσμου μπορούμε να πραγματωθούμε εκατό τας εκατό.

Βλέπω τον πατέρα μου με τα εσώρουχά του, σε έναν τεράστιο σκοτεινό χώρο με λαμπερά φώτα, και το μαύρο είναι γαλαζιπό και αδρό πίσω από τη σκοτεινιά του, και τα φώτα είναι, θαρρείς, μιας τεράστιας πόλης που δεν μπορούμε καλά καλά να δούμε την ίδια — μονάχα τα χρυσά της, τα λαμπερά της φώτα: και τα κτίρια είναι πιο πλατιά και πιο ψηλά από όσο μπορεί να συλλάβει ο νους, κι ολοένα ψηλώνουν και ψηλώνουν, ακάλυπτα και καλυμμένα από ομίχλη, και στην κορυφή τα φώτα είναι τα φώτα των αστεριών που σβήνουν, που εκτοξεύονται και αρμενίζουν στον σκοτεινό ουρανό σαν πύραυλοι.

Θάνατοι / Κηδείες
The Albuquerque Tribune

ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ — Ο Τζον Πίτερ Στίβεν Σικελιανός, γιος του Γλαύκου και της Μάριαν Σικελιανού, ξυλοκόπος ποιητής, εξάιρετος μουσικός, γιατρός των δέντρων, πέθανε την Τρίτη, 6 Ιανουαρίου, στην Αλμπουκέρκη. Γεννημένος στη Νέα Υόρκη, ο Τζον μεγάλωσε μποέμικα, αλλάζοντας συνεχώς τόπους διαμονής — από το Κέιπ Κοντ και τη Σάντα Μπάρμπαρα ως τη Λοζάννη της Ελβετίας—, και με τη συντροφιά πλήθους γατιών, σκύλων και πουλιών, μεταξύ των οποίων ο Κουνιμπάλλυ και ο Σαγκ. Ψαράς, λεμβουργός, φίλος των ζώων, οραματιστής φαντασμάτων, συλλέκτης σουγιάδων, κλέφτης αναπτήρων, καταναλωτής ροδάκινων για τα οποία δεν πλήρωνε ποτέ στο Λάντ-

μαρκ, κουακεροποιός, καλός μάγειρας, αφηγητής ιστοριών με σκύλους (ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγεται το Πορφυρό Σκυλί και οι άτακτοι Τάφλεϋ και Ντρέικλυ), λαξευτής βεργών από καλάμι, ερμηνευτής πολλών παιδικών τραγουδιών, ο Τζον ήταν σε θέση να παίζει σχεδόν κάθε μουσικό όργανο που έπιανε στα χέρια του. Τα εργαλεία που προτιμούσε ήταν η κιθάρα και το πιάνο, όμως έπαιζε επίσης μπάντζο και αλυσοπρίονο. Στα είκοσι του χρόνια ο Τζον έμαθε την τέχνη της αναρρίχησης στα δέντρα και έγινε εμπειροτέχνης χειρουργός, ειδικός στο να σκαφαλώνει σε έναν ευκάλυπτο τριάντα μέτρα ψηλό και να προσδίδει στα δέντρα τα πιο κομψά σχήματα. Η αίσθηση ισοροπίας που διέθετε τελειοποιήθηκε σταδιακά, καταλήγοντας σε μια παράσταση γεμάτη χάρη που εκτυλισσόταν κάπου ψηλά, πάνω από τη γραμμή του ορίζοντα. Όμοιος με κοάλα, με κοατιμόντι, με αρκούδα του Κόντιακ,* με γορίλα, ο Τζον συχνά εθεάτο να κάνει επιδρομή στο ψυγείο στη

μέση της νύχτας, να κροταλίζει τα δάχτυλα των ποδιών του, να διαβάξει στη βεράντα ένα από τα βιβλία του είδους «εκατό αποφθέγματα την εβδομάδα», παρά τα ποτήρια που συσσωρεύονταν πλάι του και τη στήλη της στάχτης που σχηματιζόταν στην άκρη του τσιγάρου του. Ο Τζον εργάστηκε σε αρκετούς ζωολογικούς κήπους· εκεί συγκέντρωσε πολλές ιστορίες για την Μπούφα τη ρωσική αρκούδα και από εκεί μερικές φορές έφερε στο σπίτι ζώα για να μας επισκεφθούν. Στα χριστουγεννιάτικα δώρα που έκανε στα παιδιά του συμπεριλαμβάνονταν το «The cry of love» του Τζίμι Χέντριξ, σπίνιοι με ριγωτά φτερά, ένα κόκκινο εβδομηνταοχτάρι με τον Λεντμπέλλυ να τραγουδάει το «All the children get so happy on Christmas day», λούτρινα πάντα, κι ένας κίτρινος γερανός, μάρκας Τόνκα. Σε τρία από τα παιδιά του χάρισε τις πρώτες τους κιθάρες. Στο διάβα της ζωής του ο Τζον είχε πολλά σχέδια, ανάμεσα στα οποία και τα ακόλουθα: Να γίνει βιβλιοπώλης, να συλλέξει πολύτιμα ξύλα για να κατασκευάσει κιθάρες και βιολιά, να γίνει ειδικός βατραχοθήρας και να καταγράψει όλα τα ποτα-

* Φαικόστανη άρκτος του είδους *Ursus arctos middendorfii*. (Σ.τ.μ.)

μάκρια που γνώριζε, αρχίζοντας από το Σαν Υσίντρο. Μερικά από τα αγαπημένα του τραγούδια είναι τα «Good night Irene», «Freight train» και «Takes a lot to laugh, takes a train to cry».* Στις αγκαλιτσες-σάντουιτς συνήθως έπαιζε τον ρόλο του ψωμιού. Τα τέσσερα αδέρφια του, Μαρκ, Κρις, Μελίτσα και Πόππου Σικελιανού, καθώς και τα τέσσερα παιδιά του και οι μητέρες τους ζουν για να τον θυμούνται.

* Το πρώτο, πασίγνωστο αμερικανικό τραγούδι που ηχογραφήθηκε για πρώτη φορά από τον Λεντμπέλλυ το 1933· το δεύτερο, επίσης αγαπημένο φολκ τραγούδι, γράφτηκε το 1905 από τη νεαρή τότε κιθαρίστρια και θρύλο της εποχής του ραγκτάιμ Ελίζαμπεθ Κότεν και ηχογραφήθηκε από τον Μάικ Σίγκερ το 1957, και το τρίτο είναι, ασφαλώς, του Μπομπ Ντύλαν. (Σ.τ.μ.)